

C
Anuare școlare.

ANUARUL

LICEULUI „MIHAI VITEAZUL“
DIN ALBA IULIA

ANUL ȘCOLAR 1922—1923

BCU Cluj / Central University Library Cluj

PUBLICAT DE

IOAN SANDU

DIRECTOR.

1923

TIPOGRAFIA DEP. GEN. „CARTEA ROMÂNEASCĂ“ ALBA IULIA

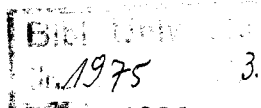
ANUARUL

LICEULUI „MIHAI VITEAZUL“
DIN ALBA IULIA

ANUL ȘCOLAR 1922—23

BCU Cluj / Central University Library Cluj

PUBLICAT DE
IOAN SANDU
DIRECTOR.

1923

TIPOGRAFIA DEP. GEN. „CARTEA ROMÂNEASCĂ“ ALBA IULIA

Serbătorirea zilei de 1 Dec. 1918.

(Discurs rostit la 1 Decembrie 1922).

Onorat Auditoriu,

Legenda Mănătirii dela Argeş spune, că Negru Vodă voind să-şi clădească o mănăstire cum n'a mai fost alta, a luat pe meşterul Manole cu nouă zidari şi a pornit pe valea Argeşului în căutarea unui loc potrivit pentru sfântul lăcaş. În lunca frumoasă a Argeşului, la poalele măgurilor împădurite, într'o câmpie scaldată de soare, au găsit locul potrivit pentru mănăstire.

Au strâns material, au adus scumpe blocuri de marmoră din ţări îndepărtate şi zidarii s'au apucat de muncă. Dar lucru minunat, ce zideau ziua, noaptea se surpă. Aşa au încercat zile dearândul şi zidurile nu sporiau. Se irosiă în vânt munca bieţilor zidari şi nu-şi puteau da seama, ce blăstăm din bătrâni a căzut asupra acestui loc.

Intr'un târziu meşterul Manole visează, că nu e chip să se ridice această mănăstire, pânăce nu vor zidi în temeliiile ei o fiinţă omenească. Şi zidarii s'au legat cu jurământ, să zidească în zid cea dintâi soţie, care va veni de dimineaţă cu mâncare la dânşii. Iată, că mai întâi soseşte soţia meşterului Manole. Ea învinge toate piedecile cari îi stau în cale şi soseşte cea dintâi la locul pierzării. E zidită în zid şi ca prin farmec dispare blăstămul şi zidurile mănătirii se înalţă voioase spre cer. Ca'n poveşti

răsare, mândră și frumoasă, mănăstirea fermecată alui Negru Vodă.

Această legendă cuprinde în graiul ei simbolic un adânc adevăr, adevărul, că toate lucrurile mari se fac cu jertfe mari. Meșterul Manole își jertfește tot ce are mai scump pe lume, ca să poată ridica o mănăstire, cum n'a mai fost alta pe pământul Țării Românești. Nu poți să creezi o operă, care să înfrunte veacurile, până nu-ți pui tot ce ai mai bun în suflet. Cele mai mari și cele mai trainice sunt operele, cari cuprind partea cea mai bună din sufletul nostru.

Această legendă se potrivește de minune cu povestea neamului nostru. Veacuri de-a rândul poporul românesc a încercat să-și creeze o formă politică, care să cuprindă în hotarele ei pe toți Românii. Au fost neconținute încercări, Ștefan cel Mare, Mihaiu Viteazul, Vasile Lupul și alții au luptat pentru triumful acestei idei. Și până nu s'au adus jertfe uriașe, nu s'a putut împlini acest vis din străbuni. Mănăstirea dela Argeș s'a ridicat pe jertfa unei ființe omenеști. România întregită s'a ridicat deasupra ruinelor și jertfelor atâtor generații, cari au căzut luptând pentru mărirea patriei.

Cine poate vedea în firea lucrurilor și înțelege cât de cât puterile ascunse, cari cârmuesc desvoltarea omenirii, își dă seama, că faptele mari ale istoriei nu sunt decât rezultatul unei munci îndelungate, ele au răsărit din experiența largă și bogată a popoarelor. A trebuit muncă multă și obositoare, luptă grea și înțepită până ce neamul românesc, sfâșiat de fierul dușmanilor lacomi, s'a putut închiegă într'un stat mare și puternic. A trebuit truda multor generații dela cronicarul Miron Costin, care spune, că „Munteanul, Moldoveanul și Ardeleanul tot de un neam sunt“, până la zilele mari de astăzi, ca adevărata unire

să se pogoare în suflete. Și atunci, când măreța adunare din Alba Iulia dela 1 Decemvrie 1918, a cărei amintire astăzi o prăznuim cu sfințenie, a decretat unirea nedespărțită a Ardealului cu patria-mumă, n'a făcut altceva, decât a consfințit prin drepturi politice unitatea culturală, care în taina multor vremi închiegase strâns pe fii răsleți ai aceluiaș neam.

Sărbătorind amintirea zilei de 1 Decemvrie 1918 în această cetate a uniunii, în care s'a încoronat cel dintâi rege al tuturor Românilor, sărbătorim triumful străduințelor noastre milenare. Ea ne învață să credem în puterea idealului. Popoarele, cari urmăresc un ideal, trăiesc dealungul veacurilor și biruesc în numele lui. Popoarele fără ideal dispar fără a lăsa urme pe pământ. Două popoare din antichitate au trăit fără ideal închinându-se banului: Fenicienii și Cartagenenii. Ei s'au stins nelăsând în urma lor decât amintirea.

Cetăți renumite, cari s'au ridicat prin truda atâtor generații, le distruge într'o clipă sălbătăcia omenească. Ziduri uriașe, cari străjuiesc de veacuri orașe înfloritoare, cad și se prăbușesc. Și nu mai rămâne piatră pe piatră din mărețele catedrale, cari povestesc de credința și evlavia celor de demult. Piere sfărâmată de furia războiului nemuritoarea artă, care îmbracă în haina trecătoare a frumuseții sclipiri de adevăruri eterne.

Cum trec toate, ca și când n'ar fi fost niçiodată! Doar amintirea lor mai licărește o clipă, apoi se stinge. Dar neclintit prin scurgerea vremilor fără popaz stă gândul, idealul, ce nu se poate distruge. Cerul și pământul vor trece, dar gândul mare, gândul înalt, nu va trece, ci va trăi. Căci mai presus de moarte și de viață este idealul, spre care au năzuit toți oamenii mari din toate vremile. Vraja lui câte inimi n'a îmbătăt de volup-

tate și cât sânge nu s'a vărsat pe drumul ce duce spre dânsul! Eroi au căzut jertfă cerșind strălucirile lui De dincolo de moarte ne chiamă glasul lor.

În aceste clipe, când gândul ne poartă în lumea celor dîspăruți, fulgeră de dincolo de moarte spada însângărată alui Mihaiu Viteazul, care într'o clipă de înălțare a îndeplinit, înainte cu treisute de ani, aspirațiile și nădejtile neamului nostru, care generație după generație a închis ochii în nădejdea venirii acestor vremuri. În lumina acestui ideal, pentru care a curs atâta sânge românesc pe câmpiile de luptă, în lumina de văpaie a acestui ideal, neamul nostru a biruit.

Cetatea unirii, în care au suferit martiriul atâția eroi, a văzut învierea neamului românesc.

* * *

Incheind Uimi vine în minte imaginea plină de farmec și înțeles a unuia dintre cei mai mari poeți ai noștri¹.

În mii de culori câmpiile înverzite strălucesc în bătaia soarelui de primăvară. Și florile câmpului, îndrăgostite de soare, râd și se scaldă în lumina razelor primăvăratice. Iar în amurg, când soarele se topește în văpaia zărilor aprinse, se întristează și ofilesc. Și toată noaptea plâng și jelesc fermecate de vraja lui și lacrimile lor stropesc pământul. E roua nopților senine Iar în zori de zi, când apare astrul rumenind zărilor, în strălucirea razelor de soare mai puternic strălucește floarea, care a plâns mai mult.

Tot astfel neamul nostru, care vrăjit de văpaia unui ideal îndepărtat, a alergat cu putere spre dânsul și-a stropit cu lacrimi și sânge cărările vieții, astăzi, când răsare soarele dreptății, mai puternic va străluci între neamurile lumii, neamul care-a plâns mai mult!

¹) P. Cerna: Poezii, Printre lacrimi.

In amintirea lui Andrei Bârseanu

(Discurs rostit la 22 Oct. 1922).

Iubită tinerime,

Dacă-i adevărat, că oamenii mari, aceia cari au atins culmile cele mai înalte ale perfecțiunii, sunt cei cari au realizat o mai înaltă armonie, atunci cu drept cuvânt A. Bârseanu a fost o mare personalitate.

A. Bârseanu a fost una din personalitățile cele mai reprezentative ale Românilor ardeleni. A fost un admirator a lui T. Maiorescu. Si-a ales de model pe acest bărbat, la care totul eră armonie și sobrietate. Rațiunea eră suverană absolută. Elanurile cele mai entuziaste erau ferecate în formele necruțătoare ale cugetării logice. Andrei Bârseanu a fost un suflet echilibrat și armonic. Această armonie nu eră impusă din afară, ci porniă dintr'o deplină ordine internă. Cine se apropiă de acest bărbat, se simțiă învăluit de un farmec deosebit, de acea atmosferă de seninătate, care radiază dintr'un suflet armonic și împăcat cu sine.

A muncit mult. O viață întreagă închinată muncii. A strâns și aranjat o frumoasă colecție de poezii populare împreună cu Urban Iarnic. A scris însemnate studii istorice. Istoria Școalelor Centrale din Brașov e opera lui cea mai însemnată. A publicat poezii de o duioasă și nobilă inspirație. Și a fost un factor însemnat în viața culturală a Românilor ardeleni.

Pentru aceste merite a primit cele mai înalte onoruri,

ce le poate primi un muritor. A fost membru al Academiei Române, iar „Asociațiunea pentru literatura și cultura poporului român“ l-a ales în mai multe rânduri președinte. A fost un demn urmaș în scaunul lui Șaguna, Barițiu și Cipariu.

S'a spus că opera lui nu va trăi, că nu va rămâneă nimic din toată truda lui. E adevărat că viața și-a fărâmițat-o îndeplinind nevoile imediate ale momentului, cari cereau o grabnică rezolvire, nelăsându-i vreme să se concentreze pentru o operă mare.

Dar a creat o operă puternică, care va înfruntă veacurile: viața lui închinată muncii fără preget, viața închinată în slujba culturii românești. Cea mai mare operă ce o poate săvârși un muritor. Numele lui e strâns legat de viața Românilor ardeleni din ultimii decenii. Cu el se încheie un capitol din istoria vieții noastre culturale.

Di N. Iorga într'un magistral discurs¹, poate cel mai frumos pe care l-a ținut vr'odată, în momentele cele mai grele, când țara eră cutropită de dușmani, a spus într'un moment de sinceritate, că dacă regretă ceva în viață și acest regret îl va urmări până la mormânt, e că n'a avut destul tact și destulă înțelegere de-a strânge câți mai mulți oameni în jurul său, ca astfel să fie mai folositor țării.

Andrei Bârseanu a fost un suflet echilibrat și armonic, care știă să grupeze în jurul său oameni de inimă.

O viață întreagă a fost idealul profesorului, care nu știe ce e supărarea și oboseala. Din graiul lui măsurat și blând s'au deprins atâtea învățături de viață pentru tinerime. Șiruri de generații de elevi au învățat dela el cultul muncii și al dragostii de neam.

Il revendică partidul național. Dar a fost înainte de toate al neamului întreg și al țării. Sufletul lui larg s'a

¹) N. Iorga : Răspuns la Mesagiu, 14 Dec. 1916.

ridicat deasupra patimilor mărunte și punându-se în slujba culturii a trecut granițele înguste de partid, îmbrățișând interesele superioare ale neamului. Nu e al partidului național, ci al neamului și al țării, căreia i-a închinat toată munca, tot avântul sufletului său nobil și înțeleghător, toată viața.

Glasul lui a vibrat de atâtea ori plin de emoții în toate colțurile românismului. Dela Brașov la Sătmar, din Marămurăș în Bănat și dincolo de Carpați, a dus o sacră însuflețire chemând energiile adormite la viață. Cu câtă putere știa să evoce umbrele mărețe ale trecutului! Sub farmecul vorbei lui reînviă trecutul cu gloria și durerile lui.

Vorbirile lui, impecabile ca formă, de o superioară concepție, de o lăgime de orizonturi uimitoare, vor rămâne multă vreme modele de oratorie românească prin sobrietatea lor, prin avântul lor potolit, prin fraza limpede și măsurată. Sunt pagini de strălucită literatură, în cari bate o inimă caldă și vibrează un suflet armonic, căci A. Bârseanu a fost înainte de toate un strălucit orator, poate, cel mai mare orator al Românilor ardeleni din ultimii decenii.

Cei vechi spuneau, că oratorul este un „vir bonus“ un om cinstit, ale cărui vorbe sunt espresia faptei. În acest sens A. Bârseanu a fost un orator fără păreche. Poate la nimeni altul nu există o armonie mai deplină între vorbă și faptă.

Disparația lui a trecut aproape neobservată. Doar câteva discursuri funebre, câteva articole de gazetărie ușoară, slăvind numele bărbatului, care și-a închinat viața întreagă în slujba culturii. Istoricul de mai târziu va cercetă opera lui, va cântări partea lui de contribuție și-l va ridica din uitare.

Când patimile cari frământă azi lumea vor amuți, când vremea va șterge toate lipsurile ce fatal sunt legate de ființa omenească, figura luminoasă a lui A. Bârseanu va apărea mai strălucitoare. Multe din marile personaje, cari sunt astăzi în glorie, se vor cufundă în noaptea uitării. Figura senină alui A. Bârseanu se va ridica tot mai sus din mijlocul contemporanilor.

Generațiile cari vor veni îl vor slăvi pentru exemplul vieții lui și-l vor da de model pentru tinerime. Și amintirea lui va trăi. Va trăi dealungul veacurilor ca un îndemn sublim de muncă și abnegație.

Iar când generația noastră se va stinge și tot altele și altele vor lua locul pe acest pământ, imnul lui „Pe al nostru steag e scris unire“ va răsuna multă vreme. El va trezi aceleași emoții, pe cari le-a trezit în generația, care a înfăptuit visul măreț al unirii. Și în sufletul lor se va strecura ceva din frământările și jertfele generației de astăzi. El va fi purtătorul acestui elan, care străbătând veacurile, va uni generațiile trecute cu cele ce vor să vie.

Iubită Tinerime,

Toate școlile din circumscripția Sibiului, pe cari le-a condus cu vrednicie, serbează astăzi amintirea acestui bărbat dispărut prea de timpuriu din mijlocul nostru. Ceva din sufletul lui mare s'a strecurat în sufletul nostru. Iată noi acum vi-l înfățișăm ca model demn de urmat. Vă pătrundeți de exemplul vieții lui și perpetuați din generație în generație amintirea bărbatului, care a întrupat calitățile superioare ale neamului.

In amintirea eroilor căzuți pentru patrie.

(Cuvântare rostită la ziua eroilor.)

Sărbătorim amintirea eroilor, cari și-au vărsat sângele pentru gloria patriei. Ei au trecut prin moarte la viață. Pomenirea lor e o datorie de pietate față de cei morți și un prilej de înălțare sufletească pentru cei vii.

Nicăiri ca aici în cimitir nu sântem mai pătrunși de adevărul cuvintelor filosofului englez T. Carlyle: „trăim între două mari mistere, stelele tăcute stau deasupra noastră, mormintele tăcute dedesupt“. In această împărăție a tăcerii, unde dorm somnul de veci eroii fără nume, cari au stropit cu sângele cald pământul țării, ne dăm mai bine seama de menirea noastră pe acest pământ.

Sub fiecare cruce e o viață sfărâmată și un vis pulberat. Dorm înăbușite în morminte avânturile tinereții, cari au umplut lumea cu zgomotul lor.

Noi cei singuratici murim. Cu noi mor toate ale noastre. Moare durerea, mor bucuriile și amintirile. Moare opera mânilor noastre și nu e nimic din ce ating degetele și buzele noastre să nu moară. Noi cei singuratici murim, dar viața trecută veșnic viu legată cu viața prezentă și viitoare biruește moartea.¹

Cei vechi credeau, că zeii iau parte la luptele muritorilor. Poemele omerice povestesc cum în războiul troian zeii s'au scoborît din văzduh și au luptat nevăzuți în șirurile luptătorilor. Noi astăzi spunem: credință deșartă, dar cei vechi credeau cu toată convingerea.

¹) V. Pârvan: Pentru pomenirea împăratului Traian, An. Acad. Rom. pg. 242.

Și credința lor cuprinde un adânc adevăr. Cei vechi simțiau, că 'n clipele grele, când se decide soarta unui neam, intervin puteri divine, care sporesc forțele sleite ale luptătorilor. Sunt mistice puteri, care vin de dincolo de marginile vieții în clipele supreme ale primejdiei. Sunt sufletele morților, sufletele strămoșilor, cari dau puteri de zei muritorilor. Cei vechi simțiau aceste puteri, le vedeau minunea și le atribuiau zeilor.

De câteori figura măreață alui Ștefan cel Mare și Mihai Viteazul n'au împrumutat puteri supraumane vitejilor, cari au căzut apărând hotarele țării! Câte avânturi și câte puteri n'au stârnit în clipele grele evocarea acestor umbre mărețe! Pârcălabii și plăieșii neînvinși ai lui Ștefan cel Mare s'au sculat din morminte și au luptat nevăzuți printre șirurile luptătorilor, cari apărau moșia strămoșească. Tot sufletul neamului s'a concentrat în sufletul soldaților de pe front. Umbrele strămoșilor au întărit brațul lor și au dat tăiș de oțel privirilor. Erau în acele clipe ostașii unui ideal, spre care-i zoriau puteri nevăzute. Și prin ei luptau șirurile nesfârșite de generații, care trăiesc în clipele grele în sufletul celor vii.

Umbre rătăcitoare, de pe întinderea câmpiilor de luptă, eroi fără nume, cari vrăjiți de văpaia unui ideal, ați trecut hotarele morți, pace vouă! Deasupra ruinelor și jertfelor voastre se ridică splendidul răsărit de soare, după o noapte neagră de furtună.

Dacă astăzi tot sufletul nostru se 'ndreaptă în lumea celor dispăruți, n'am venit aici să plângem soarta eroilor căzuți pentru patrie, secerați de moarte în floarea tinereții, nici să-i jelim, căci cei cari s'au încărcat de glorie pe câmpiile de luptă, n'au nevoie de cântecile noastre de jale. Ci-am venit să-i ferim pentru eroismul cu care au înfruntat moartea și să ne închinăm memoriei lor sfinte

pentru generositatea cu care și-au vărsat sângele pentru binele și fericirea noastră.

Jertfa lor e cel mai sublim și cel mai înălțător imn de iubire închinat patriei.

În apropierea lor noi ne simțim una cu generațiile cari au fost și cu cele ce vor veni după noi.

Și smulgându-ne pe-o clipă din lumea materiei și ridicându-ne deasupra valurilor trecătoare ale vieții, ne pătrundem de adevărul, că noi, ființe vremelnice, venim din depărtări infinite și că în trecerea noastră de-o clipă suntem purtătorii unei solii divine pe acest pământ, solie primită dela înaintași pentru a o transmite celor ce vor veni după noi.

Cutremurați de măreția jertfii lor, simțim în suflet fiorul înfrățirii cu infinitul și eternitatea și în fața mormintelor proaspete înțelegem pe deplin profeticele cuvinte ale poetului închinată gloriei eterne a patriei:

Sus cupa morții cu dureri amare!
Sorbind-o te vom binecuvânta.
Ca râurile ce se 'neacă 'n mare,
Noi vom muri în nemurirea ta.¹

¹) N. Crainic: Darurile pământului, cântecele patriei.

Cuvinte rostite cu prilejul serbătorii la Alba Iulia a inspectorului francez Charles Le Téo.

(26 Aprilie 1923).

Permettez-moi, Monsieur l'Inspecteur d'Académie, de donner expression aux sentiments qui animent notre cœur au moment, où nous avons au milieu de nous un hôte si distingué.

Nous regardons le français non seulement comme une langue de haute culture, nécessaire à la pénétration des peuples, qui a un rôle de civilisation universelle à jouer, mais aussi comme la langue d'une nation parente et amie, à laquelle nous lient les souvenirs d'une même origine romaine et les mêmes aspirations pour le triomphe du génie latin.

Ici, en Transilvanie, les influences bienfaisantes de la culture française sont plus nécessaires que dans le vieux royaume, parce que les Roumains de la Transilvanie ont été influencés par les Allemands, qui ont un peu altéré l'esprit latin de notre race.

La renaissance de la Roumanie moderne commence au 19-ème siècle, moment où les Roumains sont entrés en contact plus étroit avec la culture et la littérature française.

Nous admirons toujours l'élégance et la clarté de l'esprit latin. Le représentant classique de cet esprit est la France immortelle, qui a su confondre son intérêt avec l'intérêt supérieur de l'humanité.

Nous sommes heureux, quand nous saluons dans cette ville historique, qui éveille le souvenir de nos

souffrances et nos gloires, le représentant le plus autorisé de la haute culture française.

Par vous, Monsieur L'Inspecteur d'Académie, nous adressons notre salut d'admiration à la nation grande et glorieuse, qui a toujours généreusement versé son sang pour la cause commune qui est celle de la Justice et celle de toutes les nations libres.

Vivent la France et la Roumanie, toujours unis par les sacrifices communs pour la liberté et par les aspirations d'avenir!

Două lecțiuni la istoria Românilor ținute cu elevii clasei VIII.

de I. Sandu.

Radu cel Mare

(1495—1508).

I. Lecțiunea recapitulativă: Personalitatea lui Ștefan cel Mare.

Ce-avem pentru astăzi?

Să vorbească cineva despre personalitatea lui Ștefan cel Mare.
Calitățile lui ca bărbat de stat, ca general.

Să se facă o paralelă între Ștefan cel Mare și Mihai Viteazul.¹

Cum apare Ștefan cel Mare în piesa lui B. Delavrancea „Apus de soare“?

Care e însemnătatea lui Ștefan cel Mare pentru noi Români, pentru istoria universală? — Ștefan cel Mare e cea mai curată glorie a trecutului nostru.

Influența personalității lui asupra urmașilor?

II. Lecțiunea progresivă: Radu cel Mare.

1. Pregătirea.

— Care eră planul lui Ștefan cu privire la Țara Românească?

— Să aducă Țara Românească în sfera politicei sale.

— Cari sunt domnii Țării Românești contimporani cu Ștefan cel Mare?

— Radu cel Frumos, Basarab Laiotă, Vlad Țepeș, Basarab cel Tânăr, Vlad Călugărul și Radu cel Mare.

— Ce relații a întreținut cu acești domni?

2. Predare.

Ștefan cel Mare și Ștefan cel Mare a încercat să aducă Țara Românească în sfera politicei sale. Gândul lui eră să concentreze cât mai multe forțe românești și să le îndrepteze contra Turcilor. El a înțeles, că Moldova nu se poate susține, câtă vreme Turcii sunt stăpâni în Țara Românească. De aceea

¹) Această paralelă se va mărgini numai la liniile principale, elevii nu cunosc până acum în amănunte viața lui Mihai Viteazul.

s'a amestecat în afacerile interne ale acestei țări, impunându-i domni, pe cari îi credeă partizani ai politicei sale creștine. El lupta contra lui Radu cel Frumos, partizanul Turcilor. Când acesta cade în luptă, Ștefan așează în locul lui pe Basarab Laiotă. Dar acest domn devine necredincios. Ștefan susține pe Vlad Tepeș, care domnuște puțin. Sprijinește venirea la tron alui Basarab cel Tânăr, fiul lui Basarab Laiotă, dar și acesta e nevoit să treacă pe partea Turcilor. Ștefan susține contra lui pe un pretendent Mircea, care e adăpostit la curtea din Suceava. Dar Mircea găsește mare împotrivire la boierii brăileni. Atunci Ștefan ajută pe Vlad Călugărul să ia domnia Țării Românești (1482). Vlad nu se poate susțineă contra Turcilor, repede trece pe partea lor. El ia parte la expediția turcească îndreptată contra cetăților moldovene, Chilia și Cetatea Albă (1484). Nici un domn din Țara Românească nu se mai poate susțineă fără sprijin turcesc.

Către sfârșitul domniei Ștefan se apropie de Turci. El se resemnează plătind tribut sultanului și trimite pe fiul său Alexandru obstatic la Poartă. De aici înainte trăiește în bune legături cu domni Țării Românești, Vlad Călugărul și urmașul acestuia Radu cel Mare, vasalii Turcilor.

Considerațiuni de Radu cel Mare nu se distinge prin victorii câștigate politică universală. pe câmpul de luptă, ci prin faptele binefăcătoare ale păcii. Dintre toți domni, cari au stăpănit vr'odată Țările Române, numai Ștefan cel Mare și Radu cel Mare au fost învredniciți după moarte de acest titlu. Istoricul A. D. Xenopol spune, că Radu „nu merită prin nici o însușire acest supranume“. Biserica, asupra căreia s'au revărsat darurile lui bogate, i-a dat acest nume, care l-a trecut la nemurire. Dar acest titlu își are explicarea.

La 1453 Constantinopolul, capitala imperiului bizantin, cade în mâinile Turcilor. Cucerirea Constantinopolului n'are importanța, ce i-se atribue de obicei, căci înainte cu 100 de ani Turcii au pus piciorul în Peninsula Balcanică, iar la 1393 ei ajung la Dunăre. Căderea cetății lui Constantin cel Mare se așteaptă de pe o zi pe alta și prăbușirea imperiului bizantin, slăbit de neînțelegerile interne, nu eră decât chestiune de timp.

Așezarea Turcilor în Constantinopol are însă urmări destul de însemnate în ce privește soarta creștinilor din răsăritul Europei. Împărații bizantini erau patronii bisericii ortodoxe. Ortodoxia și

eleninismul erau legăturile, cari închiegau popoarele creștine ale imperiului bizantin. În timpurile vechi împărații convocau și prezidau sinoadele ecumenice. Ei se îngrijau, ca hotărârile sinoadelor să se execute. Imperiul se sprijinea pe biserică și biserica era razimul imperiului. Privirile tuturor popoarelor ortodoxe erau îndreptate asupra acestei cetăți alui Constantin cel Mare, unde stăpâneau urmașii împăraților romani de odinioară.

După căderea Bizanțului patriarhul a supliniit autoritatea împăratului. Dar acest șef religios era la discreția sultanului.

Nu se găsea în întreg răsăritul ortodox un domnitor, care să ducă mai departe tradiția imperiului dispărut. Statele slave din Peninsula Balcanică se fărâmițaseră și puterea turcească stăpânea până la Dunăre. Statul bulgar se sfărmasese la prima ciocnire cu Turcii, Serbia decăzuse și Turcii o înghenunchiase. Muntenegru, deși era principat independent, nu putea să îndeplinească această misiune prea mare pentru puterile lui. Rusia abia scăpase de sub jugul mongol. Drumul spre Constantinopol, cetatea eternă, era al Polonilor. Politica țărilor ruși se îndreaptă foarte târziu spre Bizanț (veacul al XVII-lea).

Rolul acesta de a continua tradiția imperială a Bizanțului revine Țărilor Române. Mircea cel Bătrân încercase să înlocuiască statele slave din Peninsula Balcanică, se amestecase cu succes în afacerile interne ale imperiului turcesc, dar acest gând de hegemonie politică în Balcani, nu se poate întrupa. Puterea Turcilor se reface repede și Dunărea ajunge în stăpânirea lor. Imperialismul politic alui Mircea cel Bătrân nu reușise, rămânea să se realizeze imperialismul cultural.

Țara Românească era chemată să joace acest rol. Radu cel Mare trăiește în conștiința acestei misiuni. El se consideră ca adevăratul succesori al împăraților bizantini. Din această concepție isvorăsc toate faptele lui.

Relațiile lui Radu Țara Românească era sub aripelile protectoare ale cel Mare cu Ungaria. sultanului. După neconținute lupte pentru independență sfârșește, prin a recunoaște suveranitatea turcească. Pacea, care domnia în vastul imperiu turcesc, aduce o eră de liniște în Țara Românească. Urmează un timp de reculegere, în care înflorește cultura. Cu Ungurii a întreținut legături de prietinie. A primit dela regele Ungariei în schimbul recunoașterii vechilor legături de vasalitate două moșii în Ardeal: Geoagiul de sus și Stremțul,

în apropierea cetății Alba Iulia. La Geoagiu a zidit o mânăstire, unde se întâlnește mai târziu un episcop. Fin diplomat și cunoscător al realităților, a știut să țină echilibru între cele două forțe politice învecinate cu Țara Românească. Turcii erau destul de puternici și influența Ungurilor destul de mare. Radu cel Mare a înțeles situația și a dominat-o.

Organizarea Bisericii. Radu cel Mare este adevăratul organizator al Patriarhul Nifon. bisericii din Țara Românească. Pentru a da o organizație canonică bisericii, chiamă în țară pe patriarhul Nifon, care era surghiunit de Turci la Adrianopol. Nifon vine în țară (1504) și organizează biserica românească dându-i o ierarhie canonică. În fruntea bisericii e un mitropolit cu reședința în capitala țării, la Târgoviște. Supune acestei mitropolii episcopia de Severin și cea de Buzeu, nou înființată. Venirea lui Nifon în țară înseamnă începutul unei orientări noi culturale. Nifon, împreună cu clerul refugiat din Peninsula Balcanică au creat în Țara Românească tradiția, că domnilor români le revine rolul de a fi patronii bisericii ortodoxe și continuatorii operii împăraților din Bizanț.

Mânăstirea Dealului. Inițiat de împărații din Bizanț, cari se întreceau în clădiri de biserici pompoase, Radu clădește cea mai strălucită mânăstire, care întrece în frumuseță și podoabă toate mânăstirile înaintașilor, chiar și bisericile svelte și armonice ale lui Ștefan cel Mare. Biserica dela Deal² are forma pătrată și este clădită din blocuri de piatră cioplită, prinsă pe dinlăuntru cu scoabe de fier. Pentru prima oară se observă în felul de clădire al Românilor influența venețiană. Săpăturile fine în piatră, frontoanele și podoabele externe arată această influență apuseană, care vine pe mare. Biserica are trei turle, două mai mici deasupra pronaosului și una mai mare deasupra naosului. Nu există clopotniță deosebită ca în Moldova, turlele bisericii sunt destul de trainice pentru a susține clopotele. Coperișul nu-i de șindrilă ca la bisericile lui Ștefan cel Mare, ci din „plumb amestecat cu cositor“.

Clădirea e înconjurată de jur împrejur cu un brâu, care împarte corpul clădirii în două registre. Ambele registre sunt împodobite cu arcade frumos sculptate. Pisania bisericii nu e deasupra ușii ca la bisericile din Moldova, ci de ambele părți ale ușii sunt

²) Descrierea bisericii se face în mod intuitiv, având în fața elevilor un tablou cu această biserică.

așezate două plăci de marmoră, în cari este săpată cu multă artă inscripția cu litere gotice. Marginile ferestrelor, liniile turnurilor și brâul sunt împodobite cu săpături fine, cari arată influința renașterii italiene.

În această biserică se păstrează ca o amintire scumpă capul lui Mihai Viteazul, care a căzut jertfă visului îndrăzneț de-a uni pe toți Românii sub acelaș sceptru.

Inființarea celei dintâi tipografii în orientul slav. Conducătorul a Bizanțului, Radu cel Mare inființează cea dintâi tipografie din orientul slavon. Mai întâi se inființează o tipografie cu litere cirile în Veneția, care avea strânse legături comerciale cu țările orientului. Un călugăr, Macarie, porni de aici cu un teasc și se așază în Muntenegru, la Cetinje. Dar acest principat nu eră potrivit pentru a deveni centrul cultural al lumii slavone. Radu atrage la sine pe Macarie și astfel se inființează la mănăstirea Dealului cea dintâi tipografie în Țara Românească. La 1508 iese cea dintâi carte, un Liturgier, în 1510 un Octoih, iar în 1512 un Evangheliar³. Aceste cărți nu sunt destinate numai pentru Țara Românească, ci se răspândesc în întreagă biserica slavonă. Țara Românească devine astfel centrul cultural pentru lumea slavonă.

Tot din acest gând pornesc darurile bogate, ce le împarte domnul român bisericilor din răsărit. Până departe în Palestina ajunge fama darurilor princiare, ce se revarsă din Țara Românească. Ni s'a păstrat portretul lui⁴ pe o frescă dela mănăstirea Dealului. Această frescă ne reprezintă pe Radul cel Mare și pe doamna Catalina ținând în mâni ctitoria. Sunt îmbrăcați în haine lungi, grele, iar în cap poartă coroană, întocmai ca împărații din Bizanț.

3. Humanism.

Radu cel Mare a fost un domnitor strălucit. El e imaginea împăraților din Bizanț. Pios patron și protector al bisericii răsăritene, a făcut din Țara Românească centrul cultural al lumii slavone. Acum înțelegem de ce i-au dat urmași numele de „Mare“. Eră

³) Se va arată elevilor reproducerea unei pagini din aceste cărți din Bibliografia românească veche.

⁴) Descrierea se face având în față portretul lui Radu cel Mare și al doamnei Catalina.

mare prin ideia, care o reprezintă. Dacă Ștefan cel Mare s'a făcut nemuritor prin victoriile câștigate pe câmpiile de luptă, Radu cel Mare s'a făcut nemuritor prin victoriile câștigate pe teren cultural. Cărțile ieșite din teascurile mănăstirii dela Deal sunt tot atâtea bătălii câștigate contra dușmanului celui mai temut: întunecul și neștiința.

Când sultanul Baiazid a voit să mulcomească furia ienicerilor răsvrățiți, cari cereau să-i conducă la glorie și biruință, le-a arătat pilda acestui domn al Țării Românești, care fără să conducă armate spre biruință, s'a făcut renumit prin faptele binefăcătoare ale păcii.

4. Sistemizare.

Să rezumeze cineva lecțiunea de astăzi! Se insistă mai ales asupra ideilor conducătoare. Pentru aprofundarea celor spuse profesorul citește două scrisori trimise de Radu cel Mare Brașovenilor. Aceste scrisori sunt reproduse aici.

5. Corelația.

Se face corelația cu limba română, când se vorbește de cărțile tipărite la mănăstirea Dealului; cu geografia, urmărindu-se pe hartă toate numirile de țări și localități; cu istoria artelor, când se descrie mănăstirea Dealului.

6. Mijloace de intuiție :

1) Tablouri. Portretul lui Radu cel Mare și al doamnei Catalina și o planse cu mănăstirea Dealului.

2) Lectură. Două scrisori trimise de Radu Brașovenilor, una din anul 1497, iar a doua din 1504.

Radu cel Mare răspunde imputărilor făcute de Brașoveni, că a închis granița. A fost nevoit să închiză drumurile spre Ardeal, ca să se poată păzi în contra pretendentului Mihnea, care s'a adăpostit în Ungaria. Să alunge pe acest dușman din hotarele lor și atunci va lăsa drumurile libere. La sfârșit dă Brașovenilor câteva informațiuni despre mișcările de trupe turcești la Dunăre.

1497

Cu mila lui Dumnezeu Io Radul, voevod și domn. Scrie domnia mea fraților noștri cinstiți și bunilor noștri prietini, județului și celor 12 pârgari din Brașov, multă sănătate. Și după aceasta, dau de știre domniei voastre, pentru cele ce mi-ați imputat domnia voastră de lucrul drumurilor că le-aș fi închis: domnia voastră știți că, câtă vreme a fost în viață părintele meu Vlad voevod¹, el a avut pace cu înălțimea sa craiul, domnul meu, iar cu domnia voastră a avut credință și jurământ și frăție și prietinie; iar după moartea părintelui meu Vlad voevod, Dumnezeu să-l ierte, m'a dăruit Dumnezeu cu ținutul meu, cu Țara Românească. Și drumurile nu le-am închis, ca să fac răzmință, ci le-am închis ca să ne putem păzi de vrăjmașul nostru Mihnea² căci e cam de mult, decând a venit și umblă pe acolo printre voi. Deci, pânăce va sta el acolo în ținutul Ardealului, noi nu putem slobozi drumurile. Știu că săracii sunt în destulă nevoie, dar cu drumurile neinchise noi nu ne putem păzi. Deci să trimiteți domnia voastră la înălțimea sa craiul, ca să alunge de acolo pe vrăjmașul nostru și să nu stea nici în ținutul Ardealului, nici în alte locuri dela margine, ca să putem și noi deschide drumurile, ca să se hrănească săracii în pace și în bună voie, căci eu am pace cu înălțimea sa craiul, domnul meu. Și să ne dați domnia voastră știre despre acel vrăjmaș al nostru: unde este ascuns, este la Timișoara, ori s'a dus la Buda? Și atunci noi vom deschide drumurile. Și să știți domnia voastră de lucrul Turcilor, că sunt multe oști la Dârstor și în toate părțile, dar n'au de gând să vie asupra domniei voastre, ci s'au adunat să meargă în ajutor lui Ștefan voevod³. Domnia voastră știți cum

¹) Vlad Călugerul 1482—1495.

²) Mihnea cel Rău, care ajunge domn după moartea lui Radu cel Mare (1508). E ucis la Sibiu (1510). Și astăzi se poate vedea în biserica evanghelică din Sibiu piatra lui de mormânt.

³) Campania regelui polon Ioan Albert contra Moldovei e în vara anului 1497. În luptele cu Polonia Ștefan cel Mare a fost ajutat de Turci.

m'am jurat eu cu domnia voastră ; cât voi fi în viață, să nu vă temeți domnia voastră că vor trece Turcii pe undeva în țara noastră, dela Severin și până la Brăila, ca să prade în țara domnului meu a înălțimei sale craiului. Și iarăș, Mezet-pașa este din nou cu oaste la Brăila. Și vă rugăm pe domnia voastră să ne dați știre de lucrul solilor noștri : unde sunt ei acuma ? Veți fi știind domnia voastră, că vă vin mereu oameni de acolo. Și orice va spune sluga voastră Badea domniilor voastre, să se crează, căci sunt vorbele noastre adevărate. Și Dumnezeu să îmulsească anii domniei voastre.

Io Radul voevod, din mila lui Dumnezeu domn.

I. Bogdan : Relațiile Țării Românești cu Brașovul. București 1902. pg. 130, 131.

Radu comandă la Brașov două cară ferecată și blăni de vulpe și jder în vederea călăroriei sale le Constantinopol.

1504.

Din mila lui Dumnezeu Io Radul voevod și domn al întregii țări a Ungrovlahiei. Serie domnia mea cinstiților noștri frați și buni prietini, județului și celor 12 pârgari din Brașov, multă sănătate. Și după aceasta, dăm de știre domniei voastre, că am trimis domnia mea pe sluga domniei mele Alecse la domnia voastră ; deci mă rog de domnia voastră să-mi găsiți domnia voastră două cară¹, dar să fie mari și bătute cu fer și cu coșuri și cu toate ale lor, și să fie nouă și bune și cum știți domnia voastră că sunt de nevoe la drum ; iar cât le va fi prețul, domnia mea am lăsat pe seama lui jupân Alecse să plătească. Și mă mai rog de domnia voastră să-mi găsiți domnia voastră 6 blăni de pânțec de vulpe și de jder, cât va fi nevoe pentru domnia mea. Așa să vă dați osteneală domnia voastră, iar noi vom face deasemenea pe placul domniei voastre. Și Dumnezeu să vă bucure. Și tot ce are să vă spună Alexe, domnia voastră să credeți, căci sunt cuvintele noastre adevărate.

I. Bogdan : Relațiile Țării Românești cu Brașovul. București 1902. pg. 132, 133.

¹) Carăle brașovenești erau vestite. Negustorii brașoveni cutreerău cu carăle lor încărcate de mărfuri drumurile de negoț, cari legău Brașovul și Sibiul cu porturile Dunării.

Neagoe Basarab ca reprezentant al tradiției imperiale.

(1512 – 1521).

I. Lecțiunea recapitulativă: Radu cel Mare.

1. Povestirea lecțiunii.

Ce-avem pentru astăzi?

Să istorisească cineva despre domnia lui Radu cel Mare!

Se chestionează 2 sau 3 elevi din această lecțiune, lăsându-li-se libertate deplină în gândire și exprimare. Profesorul nu intervine, decât se corecteze greșelile mai mari și abaterile dela chestiune.

Ce scrisori s'au citit în ora trecută?

Un elev va spune cuprinsul scrisorilor citite, insistând mai ales asupra faptelor mai caracteristice.

2. Sistemizarea cunoștințelor.

Cari sunt faptele mai însemnate ale lui Radu cel Mare?

a) Organizarea bisericii.

Cine a organizat mai întâi biserica din Țara Românească?

Dar în Moldova?

b) Zidirea mănăstirii Dealului.

Să se facă comparație între această biserică și bisericile lui Ștefan cel Mare!

c) Inființarea tipografiei.

Ce cărți s'au tipărit în teascurile dela Deal?

Pentru cine erau tipărite aceste cărți?

3. Humanism.

În ce constă însemnătatea domniei lui Radu cel Mare?

De ce i-au dat urmașii supranumele de „Mare“?

Merită acest nume?

II. Lecțiunea progresivă: Neagoe Basarab ca reprezentant al tradiției imperiale.

1. Pregătirea.

— Care este gândul conducător, din care isvoresc toate faptele lui Radu cel Mare?

— Țării Românești îi revine de drept rolul de-a continua tradiția imperială a Bizanțului.

2. Predarea.

Neogoe Basarab, continuatorul Neogoe Basarab reia planurile de hegemonie operei lui Radu cel Mare. culturală ale lui Radu cel Mare. El reprezintă cu mai mult fast și cu mijloace mai bogate tradiția imperială a Bizanțului. Ca succesor al Cezarilor bizantini și pios protector al ortodoxiei, a împărțit daruri princiare bisericilor din întreg răsăritul. El este icoana împăraților din Bizanț. Toate faptele lui izvorăsc din acest gând de-a reprezenta tradiția imperiului dispărut.

Descendent al Basarabilor și înrudit după mamă cu puternica familie de boeri a Craioveștilor din Oltenia, are tot sprijinul și toată siguranța internă de-a juca acest rol universal. În tinerețe a primit o creștere aleasă, a avut ca dascăli pe patriarhul Nifon și pe învățatul mitropolit Maxim Brancovici. Iși însușise toată cultura vremii, așa că era pregătit pentru marele rol cultural, pe care avea să-l joace.

Domnia lui Neogoe Basarab, întocmai ca și alui Radu cel Mare, nu se distinge prin războaie, ci prin faptele păcii. Țara Românească era sub aripele protectoare ale sultanului. Pacea domniă neturburată în tot cuprinsul marelui imperiu. Cu Ungurii a trăit în legături de prietenie, recunoscând legăturile de vasalitate ale înaintașilor. Dela Sibiu și Brașov își aducea meșteri zidari și cioplitori în piatră și marmoră. De aci își comandă argintari pentru fabricarea odoarelor și vaselor sfinte¹.

Eră convins, că domnitorii sunt trimișii lui Dumnezeu, că ei sunt espresia voinței divine. De aceea s'a înconjurat cu tot fastul, ce trebuia să ridice strălucirea tronului în fața supușilor. Conduc de gândul de-a reînvia tradiția imperiului bizantin, introduce la curtea sa din Târgoviște fastul și ceremonia dela curtea împăraților din Bizanț. Cu drept cuvânt spune istoricul A. Xenopol, că domnia lui Neogoe Basarab a fost un lung șir de ceremonii religioase. Biserica orientală a fost în tot decursul vremii cel mai puternic sprijinitor al puterii monarhice din grația lui Dumnezeu.

Pentru a împăca memoria patriarhului Nifon, alungat din țară de mânia lui Radu, trimite o delegațiune de boieri la Sfântul Munte, ca să aducă moaștele acestui sfânt. Moaștele lui Nifon sunt aduse

¹) Scrisoarea lui Neogoe Basarab către Sibieni, reproducă aici.

în țară cu mare pompă. Tot clerul și poporul iese întru întâmpinarea procesiunii. Domnul pregătește un sicriu de argint, împodobit cu aur și pietre scumpe și pune să se zugrăvească pe coverișul sicriului chipul sfântului și al domnului stând în genunchi. Impreună cu moaștele lui Nifon veniră în țară o mulțime de călugări din întreg răsăritul. Neagoe îi primi cu mare cinste și-i încărcă cu daruri bogate.

Neagoe Basarab patron Impărații bizantini erau protectorii bisericii al bisericii ortodoxe. orientale. Neagoe Basarab se consideră ca succesorul acestor împărați. De aici darurile lui bogate, pe cari le împarte cu mână largă tuturor bisericilor din răsărit. Zidește mai multe biserici la Sfântul Munte, dăruiește icoane îmbrăcate în argint, vase prețioase și vesminte scumpe, cusute cu fir de aur, călugărilor din Atos. Biografia patriarhului Nifon înșiră toate darurile făcute de acest domnitor strălucit și termină spunând, că Neagoe Basarab a fost „mare ctitor la toată Svetagora“. Dar el nu făcù daruri numai la Sfântul Munte, ci munificența lui se revărsă asupra întregii biserici răsăritene. Acoperi cu plumb biserica patriarhiei din Constantinopol. Trimise daruri mănăstirilor din muntele Sinai, Ierusalim și mănăstirilor din Peninsula Balcanică. Reface biserica Sf. Nicolae din Brașov, acopere mănăstirea Tismana cu plumb și reînnoește Cozia, ctitoria lui Mircea cel Bătrân. În apropierea acestei mănăstiri, în ostrovul Călimăneștilor, el zidi o mănăstioară, care se păstrează până în ziua de astăzi.

Mănăstirea dela Argeș. După modelul împăraților bizantini, cari se întreceau în a clădi biserici frumoase, cari să le perpetueze numele, Neagoe Basarab își puse în gând să clădească o mănăstire, cum n'a mai fost alta pe pământul Țării Românești. În lunca frumoasă a Argeșului, în apropierea vechiului scaun de domnie, ridică mănăstirea dela Argeș, care este cel mai strălucit monument de arhitectură românească.

Mănăstirea¹ este clădită din blocuri de piatră cioplită, aduse din mari depărtări. Planul clădirii este aproape patrat. Corpul clădirii este încins de jur împrejur cu un brâu de piatră împletit în trei vițe și sculptat cu multă măiestrie. Registrul de jos e împodobit cu patrate, cari cuprind ferestrele, cel de sus cu arcade.

¹) Descrierea se face în mod intuitiv având în fața elevilor un tablou cu această mănăstire.

Biserica e acoperită cu „plumb amestecat cu cositor“. Din mijlocul coperișului se ridică patru turnuri. Două turnuri mai mici erau așezate la intrare. Aceste turnuri n'au liniile și ferestrele drepte, ci oblice în sens contrar, așa că par răsucite. Două turnuri mai mari se ridică, unul deasupra pronaosului și altul deasupra altarului. Biserica eră vopsită pe dinafară în albastru și înfloriturile poleite cu aur. Aceste podoabe făceau ca mănăstirea dela Argeș să fie considerată ca cea mai frumoasă biserică din orientul slav. Biograful lui Nifon esclamă cu amirație spunând, că nu este așa de mare ca biserica înțeleptului Solomon, nici ca sf. Sofia a împăratului Iustinian, dar în frumusețe le întrece.¹

Când mănăstirea fu terminată, Neagoe invită pe toți ierarhii orientului spre a o sfinți. Și veniseră patriarhul din Constantinopol și patru mitropoliți, împreună cu o mulțime mare de clerici din Peninsula Balcanică. Nici când Țara Românească nu văzuse atâta splendoare. Tot ce avea mai ales biserica răsăriteană s'a întâlnit pe pământul ospitalier al Țării Românești, care devenise centrul lumii ortodoxe.

Scrierile lui Neagoe Basarab. Tot după modelul împăraților bizantini, Neagoe scrie „Invățăturile“ sale pentru fiul său Teodosie. Vasile Macedoneanu scrise învățături către fiul său Leon. Numele de Teodosie nu se întâlnește la nici un domn român. E luat după moda bizantină, el amintește numele lui Teodosie cel Mare, împăratul Bizanțului.

Invățăturile lui Neagoe sunt în mare parte o compilație a scrierilor filosofice și religioase ale timpului, dar această operă cuprinde părți, cari tradează un strălucit talent literar. Sunt povețe date fiului său, cum să se poarte în anumite împrejurări ale vieții. Stilul e biblic, plin de avânt și încărcat cu comparații. Găsim accente de-o duiosie rară, ca d. e. tânguirile domnului la moartea mamei sale și fiului său Petru. Invățăturile lui Neagoe sunt cea mai strălucită operă literară a lumii slavone din acea epocă.

Pe o frescă la mănăstirea dela Argeș ni s'a păstrat chipul lui și al doamnei Milița, coboritoare din vechea familie a despoților sârbești. Ei țin în mână ctitoria lor dela Argeș, în jurul lor copii.

¹) Mănăstirea dela Argeș a fost refăcută pe timpul regelui Carol de un architect francez Lecomte du Nouy, care n'a redat decât în parte forma ei originală.

Neogoe e îmbrăcat în haine lungi, grele, în cap poartă coroană, întocmai ca împărații din Bizanț. Plete bogate îi curg pe umeri.¹

3. Humanism.

Neogoe Basarab e o figură mare a trecutului nostru. Prin strălucirea și fastul dela curte, prin darurile bogate, ce le-a împărțit cu mână largă bisericilor din răsărit, el imprumută țării sale ceva din strălucirea Brizanțului. Artist, filosof și scriitor, numele lui va înfruntă veacurile. Domnia lui strălucită iese din cadrele obișnuite ale istoriei naționale. El dă un rost universal poporului român, făcând din Țara Românească adăpostul și refugiul civilizației bizantine. Mănăstirea dela Argeș, acea minune a pământului românesc, în care și-a pus tot sufletul și toată truda lui, va duce dealungul veacurilor, prin graiul minunat al artei, faima și renumele celui mai mare artist și scriitor, care a șezut vr'odată pe tronul Principatelor Române.

4. Sistemizarea.

Să rezumeze cineva lecțiunea de astăzi! Un elev dintre cei mai buni spune cuprinsul lecțiunii, insistând mai ales asupra ideilor conducătoare.

Cui atribue legenda clădirea mănăstirii dela Argeș?

Negru Vodă al legendei și Radu Negru al tradiției.

Pentru aprofundarea celor spuse profesorul citește o scrisoare a lui Neogoe către Sibieni din 1518 și un fragment din Invățături.

5. Corelația.

Se face corelația cu l. română, când e vorba de aprecierea scrierilor lui Neogoe; cu geografia, urmărind pe hartă numirile de localități; cu istoria artelor, când se face descrierea mănăstirii dela Argeș.

6. Mijloace de intuiție.

1. tablouri. Fresca dela Argeș cu Neogoe Basarab și doamna Milița. O planșe cu mănăstirea dela Argeș.

2. Lectură. Scrisoarea lui Neogoe către Sibieni din 1518 și un fragment din Invățături.

¹) Descrierea se face având în față portretul lui Neogoe Basarab și al Doamnei Milița.

Neagoe Basarab se plânge consiliului municipal al oraşului Sibiu, că argintarul Celestin a întârziat cu fabricarea unei căţui de argint.

1518.

Domnia voastră, prieteni și vecini ai noștri vrednici de cinste. Vă aduceți aminte, că anul trecut am cerut dela domnia voastră argintari mai isteți decât ceilalți pe meșterul Ioan și pe meșterul Celestin Argintarul, cari desigur că au săvârșit lucrările noastre aici în țara Românească destul de după placul nostru. Și am pus să ni se facă niște cupe și le-au făcut cum dori-am. Pentru care ne-au făcut socoteală deplină de acestea, de toate. Și noi după vrednicia lor i-am răsplătit destul de darnic, pe ei și pe soții lor. Dar de atunci, mai de curând, a venit la noi acelaș meșter Celestin Argintarul, cerând dela noi argint să-l lucreze. Ci noi i-am dat argintul cel mai curat ca să ne facă o cățuie după chipul turnului cetății noastre.¹ Că noi am străbătut Țara Ungurească și mai frumos turn nicăiri n'am văzut. Mai înainte, când făcuse acel lucru al nostru și ni-l înfățișase înaintea ochilor, nu ni-a plăcut, pentru că eră făcut după felul Țiganilor. Avem noi destui meșteri, cari ar fi putut mai frumos să facă de cum a făcut el. Pentru care a doua oară acelaș meșter Celestin ne-a făgăduit să facă mai frumos, și a luat argintul iarăș, din mânilor dumisale lui Valentin Pitarul și lui Oprea Vistierul. Dela care cerem acuma, dacă ține la cinstea lui, să ne dea cățuia sau argintul. Că până acum, precum am aflat, acel meșter Celestin n'a făcut lucrul nostru, pe care făgăduise a-l face atunci, la Paștile ce-au trecut.

Deci vă rugăm pe domnia voastră să vă îngrijiți cu sârguință de acest lucru al nostru, după spusele slugii noastre dumnealui Valentin Pitarul, în vorbele căruia să binevoiți a pune credință deplină și celelalte. Și Dumnezeu să vă bucure.

Din Pitești, Sâmbătă înainte de sf. Toma (18 Decemvrie) anul 1518.

Basarab, din mila lui Dumnezeu Domn al Țării Românești.

Dumnialor judei Craiului și căpeteniei oraşului cetății Sibiu, prieteni și vecini ai noștri vrednici de cinste.

Hurmuzaki XV, N. Iorga: Scrisori domnești pg. 32.

¹) Cetatea Târgoviște.

Fragment din Invățăturile lui Neagoe-Vodă Basarab.

De va veni asupra voastră vrășmașii voștri, și veți vedeă că sunt cu putere mai mare decât voi, iar prietini voștri vă vor îndemnă să mergeți asupra lor făr' de vreme, sau vă vor speria, ca să ieșiți din țara voastră, să pribegiți, să nu credeți pe acei prietini și sfătuitori ai voștri. Credeți că nu vă voiesc binele, — că eu am fost pribeag și de aceea vă spui că este traiu și hrană cu nevoie pribegia. Pentru aceea să nu faci așa, că *mai bună este moartea cu cinste, decât viața cu amar și cu ocară*. Nu fireți ca pasărea aceea ce se chiamă cuc, care-și dă ouăle să le clocească alte pasări și-i scot puii, ci fiți ca șoimul și vă păziți cuibul vostru.

Că șoimul, fii mei, are altă pildă și are inimă vitează și bărbată întru sine și multe pasări oblăduiește și biruiește și nici de una nu-i este frică, nici se teme, și vânează în toată vremea. Deci vânând el așa, odată prinse o pasăre, să-i fie lui de mâncare și sburând cu dânsa prin văzduh, se luă după dânsul altă pasere mare și puternică făr' de seamă, care se chiamă vultur și începî a-l goni, să-i ia vânatul. Iar șoimul dacă văzu, zise în inima lui: „mie nu-mi este frică de acest vultur, că eu multe paseri biruiesc; și pe el îl văz mare și puternic și zlobiv, iar inima lui o știu că e fricoasă. Că nu-mi este frică de dânsul, nici îl bag în seamă, că de-aș vrea eu, numai ce-aș lovi din aripi odată și m'aș înălța tocmai pân la cer și de-acolo m'aș lăsa asupra-i și l-aș despica cu unghiile, că-l știu cine este; ci numai mă întristez de mărirea lui cea multă. Pentru aceea, nu mă voiu bate cu dânsul, ci mai bine să împart vânatul meu și să-i dau și lui și voiu fi în pace. Iar eu de nu mă voiu sătura cu ce-mi va mai rămânea, nu voiu muri ci voiu trăi până iar voiu mai vâna ceva și voiu mânca, de mă voiu sătura“. Și-i dete dintr'acel vânat, ce prinsese, câtva și se împacă cu dânsul.

Așa și voi, fraților, sunteți ca șoimul cu multe biruințe și cu vânatul în mâinile voastre, adecă avuția. Deci, de veți vedeă pe niscare limbi păgâne să se pornească asupra voastră, cu oști grele și cu putere mare, voi nu vă împotriviți lor și să vă bateți cu dânsii într'acel cias, ci socotiți a le slobozi din unghiile voastre vânat (adecă avuția să le dați se mânânce), ca să se părăsească de voi — cum și vulturul lasă pe șoim. Iar, dacă veți vedeă că nu vor să se învoiască, voi nu vă temeți de dânsii, nici de oștile lor cele multe, ci luați pe Dumnezeu ajutor în inimile voastre.

Cărți consultate:

Radu cel Mare.

- N. Iorga: Histoire des états balcaniques.
Ch. Diehl: Byzance — grandeur et décadence, Paris 1920.
Ch. Diehl: Histoire de l'empire byzantin, Paris, 1921.
N. Popescu: Nifon II patriarhul Constantinopolului. An. Ac. Rom. 1913/14.
A. Lăpedatu: Politica lui Radu cel Mare în Lui I. Bianu-amintire. București, 1916.
I. Bianu- N. Hodoș: Bibliografia românească veche, București, 1903.

Neagoe Basarab.

- Invățăturile lui Neagoe-Vodă (Basarab) către fiul său Teodosie, Vălenii de Munte, 1910.
N. Iorga și G. Balș: L'art roumain, Paris, 1922.
I. Bogdan: Relațiile Țării românești cu Brașovul, București 1902.
Biografia patriarhului Nifon în Arhiva istorică I.
-

Lecțiune metodică

la limba latină, ținută cu clasa V în 29 Ianuarie 1923 de E. Zeflean.

Subiectul. Interpretarea cap. 11 din cartea I a memoriilor lui Cesar despre războiul galic.

A. Lecțiunea recapitulativă.

Un elev rezumează lecțiunea trecută care este cap. 10 din cartea amintită: Cesar își justifică amestecul în războiul Helveților. El e dator să apere orașul Tolosa care — după afirmarea sa — nu e departe de țara Santonilor, ținta invaziunii helvetice.

B. Lecțiunea progresivă.

I. Traducerea.

1. Profesorul spune în românește cuprinsul bucății.

Lecțiunea cu care ne vom ocupa azi cuprinde nouă dovezi ce le aduce Cesar pentru justificarea expedițiunii sale împotriva Helveților. Aceștia trecând preste pământul Sequanilor, au pustiit hotarele Aeduilor, Ambarilor și ale Allobrogilor cari fiind amicii și aliații poporului roman, au cerut scutul și sprijinul Romanilor. Cesar s'a simțit dator a-i apăra și a opri pe Helveți în drumul lor spre hotarele Santonilor.

2. Profesorul citește clar și lămurit textul latin.

„Helvetii iam per angustias et fines Sequanorum suas copias traduxerunt et in Aeduorum fines pervenerant eorumque agros populabantur. Aedui, cum se suaque ab iis defendere non possent, legatos ad Caesarem mittunt rogatum auxilium: Ita se omni tempore de populo Romano meritos esse, ut paene in conspectu exercitus nostri agri vastari, liberi eorum in servitute abduci, oppida expugnari non debuerint. Eodem tempore Ambarri, necessarii et consanguinei Aeduorum, Caesarem certiore faciant, sese depopulatis agris non facile ab oppidis vim hostium prohibere. Item

Allobroges, qui trans Rhodanum vicos possessionesque habebant, fuga se ad Caesarem recipiunt et demonstrant, sibi praeter agri solum nihil esse reliqui. Quibus rebus adductus Caesar non expectandum sibi statuit, dum omnibus fortunis sociorum consumptis in Santonos Helvetii pervenirent¹.

3. Explicarea cuvintelor necunoscute.

Profesorul dictează și elevii introduc în caete cuvintele cari n'au obvenit până acum în lectura din Caesar:

populor, — atus sum, populari (dep), a pustii, a devastà mereor, meritus sum, mereri (dep) de aliquo (Abl), a-și câștiga vrednicie față de cineva, a se face vrednic de cineva;

conspetus,-us, vedere, priveliște „in conspectu“, „sub ochii“;

Ambarri, — orum, seminție galică vecină cu Sequani, așezată la vărsarea râului Arar în Rhodanus. Profesorul arată elevilor locul acestei seminții pe schița geografică a Galiei, desenată pe tablă.

necessarius,-a,-um, de lipsă, a căuta (subst. și rudă, prieten);

Caesarem certiore faciant (elevii spun însemnarea lui certus-a-um = sigur, facere = a face) a încunoștința, a aviză;

vim hostium (elevii spun vis, vim, vi = putere, silă) atacul dușmanilor;

se ad Caesarem recipiunt (elevii spun: recipio,-ēpi, eptum, ēre, a primi, a readuce)

se recipere = a se retrage, a scăpa, a-și căuta mântuirea;

reliquus-a-um, care rămâne, ce a mai rămas;

reliquum-i = rămășiță.

Deci reliquum est = este rămășiță, a mai rămas;

Santoni, — orum și-um, seminție galică, așezată în partea vestică a Galiei, pe malul nordic al râului Garumna, în regiunea Carantones. (Se întrebuintează din nou schița de pe tablă).

Se citească cineva cuvintele dictate cu explicațiile lor. Un elev cetește, iar ceilalți îndreptează eventualele greșeli.

¹) După Kraner-Dittenberger, C. Iulii Caesaris Commentarii de bello Gallico. Berlin, Weidmannsche Buchhandlung, 1898.

4. Explicarea fenomenelor sintactice.

„ . . . cum — defendere non possent.“

Ce însemnează „cum“? Un elev răspunde „cu“, altul „când“, al treilea „de oarece“, altul „deci“. Poate fi acest „cum“ prepozițiune? Nu. Pentru ce? Pentru că după el nu urmează ablativul. Atunci ce este? Conjucțiunea subordinatoare „cum“. Care parte a propozițiunii secundare ne ajută la stabilirea înțelesului conjucțiunii „cum“? Predicatul „non possent“ care stă la modul conjunctiv. Deci care ar fi traducerea acestei propozițiunii? „Când — nu puteau apăra“, sau „de oarece nu ar putea apăra“, sau „pentru că nu pot apăra“. Rămânem la forma ultimă.

„ . . . rogatum auxilium“.

Ce formă a verbului este „rogatum“? Modul nepersonal supinul. Cum se traduce acuzativul supinului? „Rogatum“ însemnează a ruga, pentru a ruga, spre a cere. Deci cum ar fi în românește espresiunea de mai sus? „Spre a cere ajutor“.

„ . . . se — meritos esse“.

Espresiunea aceasta conține oare un verbum finitum? Este deci o propozițiune? Care-i verbul? „Esse“, infinitivul verbului auxiliar „sum“, și „meritos“ care — după esplicația de azi — este participiul perfect al verbului deponent mereor. Nu este oare o legătură între infinitivul „esse“ și participiul „meritos“? „Meritos esse“ este perfectul infinitivului la forma pasivă. În ce construcțiune întâlnim mai adeseori timpurile infinitivului? În construcțiunea accusativus cum infinitivo. În espresiunea de mai sus nu avem și un acuzativ? Avem pe „se“ pronumele reflexiv. În locul cărui numei stă acest pronume? În locul numelui propriu „Aedui“. Prin urmare de ce gen este „se“? De genul masculin. Nu este oare un raport între „se“ și „meritos“? Deci ce fel de construcție sintactică obține în espresiunea analizată? Accusativus cum infinitivo. Tradu o! „Că ei s'au făcut vrednici“.

„ . . . depopulatis agris“.

Ce mod e „dēpopulatis“? Participiul perfect depopulatus, -a-um. În ce caz poate sta „dēpopulatis“? În dativ sau ablativ plural, decl. I sau II. Este oare un raport între „dēpopulatis“ și „agris“? Este, căci amândouă stau în acelaș caz. Deci participiul este atributul substantivului în dativ sau ablativ plural. Cunoaștem

oare o construcțiune sintactică în care participiul trecut să fie în raport cu un substantiv în dativ? Nu. Dar cu ablativul? Da. Și anume ablativul absolut. Deci „depopulatis agris“ este un ablativ absolut. Cum traduci această frază? „Dupăce ogoarele au fost devastate“.

5. *Explicarea realelor.*

Pe tablă s'a desenat o schiță geografică a Galiei cuprinzând regiunea râurilor Rhodanus, Arar și Liger, precum și țărmul maritim sudic cu provincia romană (Gallia Narbonensis de mai târziu) și Aquitania. Profesorul arată elevilor așezările semnițiilor galice menționate în lecțiune: Aedui, Ambarri, Allobroges și Santoni. Le atrage atențiunea asupra depărtării considerabile, ce există între orașul Tolosa („Tolosatum fines“ în lecțiunea precedentă) și între hotarele Santonilor, așezați pe malul oceanului atlantic, spre nord dela gura râului Garumna.

6. *Traducerea făcută de elevi cu concursul profesorului.*

După explicațiile date să încercăm să traducem.

1. Cine traduce propozițiunea întâia? Un elev cetește: „Helvetii-populabantur“. Cari sunt verba finita? Traduxerant = duseseră, trecuseră, pervenerant = sosiseră și populabantur = devastau. În ce număr trebuie să fie subiectele acestor predicate? În numărul plural, căci toate trei sunt la persoana a treia din numărul plural. Caută deci subiectele!

Un singur cuvânt este la nominativul plural, Helveții. Avem deci un subiect și trei predicate, adică o propozițiune contrasă. Să căutăm părțile secundare. Aci avem „copias = trupele, agros = moșiile. Alte părți secundare obvin? Obvin „per augustias et fines Sequanorum“ și „in Aeduorum fines“. cari sunt circumstanțiale de loc exprimate prin substantive cu prepozițiune. Afară de aceea fiecare mai are și câte un atribut substantival la cazul genitiv „Sequanorum“ și „Aeduorum“. Să traducem: „Helveții își trecuseră deja trupele prin strâmtorile și pământurile Sequanilor și ajunseră la hotarele Aeduilor și pustiau moșiile acelora“.

2. Să cetească altul propozițiunea următoare! Un elev cetește: „Aedui — auxilium“. Spune cari sunt predicatele în fraza aceasta? „Possent“ = ar putea și „mittunt“ = ei trimit. Care mod exprimă ideea principală? Indicativul, aci „mittunt“. Care este subiectul lui

„mittunt“? Un substantiv la numărul plural, deci „Aedui“. Fă traducerea: „Aedui trimit soli la Cesar spre a cere ajutor, deoarece nu s'ar putea apăra pe sine și ale sale de dânsii“.

3. Urmează propozițiunea a treia. Nu se anunță nici un elev. Să cetească N. (un elev mai bunîșor)! „Ita se-non debuerint“ Caută verbum finitum! E unul singur, „debuerint“ la modul conjuctiv. Se poate ca idea principală a frazei să fie exprimată prin o propozițiune a cărei predicat nu e verbum finitum? Nu se poate! Să examinăm mai de aproape conținutul acestei fraze. Ce se spune aci? Se spune pe scurt vorbirea solilor trimiși la Cesar după ajutor. Aceasta se poate observa și după cele două puncte cari urmează după vorba „auxilium“. Cum se numește în limba latină, citarea unei vorbiri după conținutul ei? Oratio obliqua. Ce funcțiune are acuzativul cu infinitiv în oratio obliqua. El ține locul unei propozițiuni principale indicative și ca atare exprimă idea fundamentală a frazei. Tradu! „Astfel s'au făcut ei vrednici de poporul român în tot timpul, încât aproape sub ochii armatei noastre nu ar fi trebuit să li se pustiască moșiile, copiii lor să fie duși în robie, orașele să li se cucerească“.

4. Propozițiunea următoare este mai ușoară. Un elev cetește: „Eodem tempore-prohibere“. Caută verbum finitum! Este unul singur, și anume în propozițiunea „Caesarem certiore faciant“. Care este subiectul? „Ambarri“. Traduceți! „In același timp Ambarri, prietenii și frații de sânge ai Aeduilor avizează pe Cesar (III, 9)“. Ce conține restul frazei? Avem un acuzativ cu infinitiv (IV, 6) și un ablativ absolut (IV, 5), ambele lămurite deja. Tradu fraza completă! „In acelaș timp Ambarri, prietenii și frații de sânge ai Aeduilor anunță pe Cesar, că pustiindu-li-se ogoarele, nu ușor pot împedeca atacul dușmanilor (III, 11) dela orașele lor“.

5. Cine traduce propozițiunea a cincea? Un elev cetește: „Item Allobroges-reliqui“. Predicatele sunt „habebant“= aveau, „se recipiunt“= scapă (III, 12), „demonstrant“= arată, trei predicate la modul indicativ. Cari sunt subiectele lor? Deci cum ar fi construcțiunea? „Allobroges se recipiunt, „Allobroges demonstrant și „qui habebant“. Ce fel de propozițiuni avem? Două principale (sau una contrasă) și una secundară relativă. Tradu! „Allobrogii, cari aveau sate și posesiuni preste Rhodanus, scapă cu fuga la Cesar și arată, că afară de pământul ogorului, nu le-a rămas nimic“.

6. Am ajuns și la ultima propozițiune! Un elev cetește: „Quibus rebus-pervenirent“, apoi traduce: „Prin cari lucruri adus Cesar a hotărât că el nu trebuie să aștepte, pânăce, pustiindu-se toate averile soților, Helveții ar ajunge la Santoni.

7. Profesorul recapitulează traducerea.

„Helveții își trecuseră deja trupele prin strămtorile și câmpiile Sequanilor și sosiseră la hotarele Aeduilor și acum devastau ogoarele acestora. Deoarece Aedui nu se puteau apăra pe ei și averile lor, trimit soli la Cesar ca să ceară ajutor, spunându-i că atât de mult s'au făcut ei vrednici față de poporul roman, în toată vremea, încât nu ar trebui să li se devasteze ogoarele, să li se vârască copiii în robie, să li cucerească orașele aproape sub ochii armatei noastre. În acelaș timp Ambarii, prietenii și frații de sânge ai Aeduilor anunță pe Cesar, că ogoarele lor s'au pustiit și ei cu greu pot abate dela orașele lor atacul dușmanilor. De asemenea Alobrogii, cari aveau sate și posesiuni preste Rhodanus, scapă cu fuga la Cesar și îi arată, că afară de pământul gol nu le-a mai rămas nimic. Cesar înduplecat de aceste motive a hotărât că nu trebuie să aștepte ca să se nimicească averile aliaților și Helveții să ajungă la Santoni“.

II. Sistemizarea. Humanismul.

1. Sistemizarea cunoștințelor sintactice.

Să citească cineva construcțiile sintactice din acest text. Un elev citește expresiunile analizate dimpreună cu traducerile lor. Cari sunt părțile frazei tractate azi? Avem propozițiunea secundară introdusă cu conjucțiunea „cum“. Alte conjucțiuni nu mai obvin? „Ut“ și „dum“. Să continue altul! Obvin două exemple de acuzativ cu infinitiv, două de ablativ absolut. Mai avem un caz cu acuzativul gerundiului și unul cu gerundivul la conjugarea perifrastică pasivă, întrebuintare neutră. Până la sfârșitul săptămânei să vă transcrieți aceste expresiuni în caetul de exemple sintactice.

2. Sistemizarea realelor.

Ce lucru nou am învățat în lecțiunea de azi cu privire la viața antică? Am cunoscut o parte a Galiei și a provinciei romane din sudul ei. Ce credeți, aveau Romanii cunoștințe geografice așa

precise precum avem noi? În lecțiunea trecută și în cea de azi Cesar își motivează amestecul în mișcarea Helveților cu împrejurararea că Santonii se află la hotarele provinciei romane, pe când ei sunt departe spre nord, preste râul Garumna. Cei vechi au cunoștințe geografice precise, mai ales despre țările din jurul Mării Mediterane, dar intuiția lor geografică e greșită, hărțile lor sunt foarte primitive. Priviți universul învățatului Ptolemeu și ținuturile dela Gibraltar la Ceilan! (Profesorul arată elevilor „Ptolomaei orbis“ și „Tabula Peutingeriana“ reproduse în I. Perthes, Atlas antiquus). Ce superioară este cultura modernă pe terenul științelor naturale față de cunoștințele similare ale celor vechi!

3. *Humanismul.*

Anticii nu sunt tari în științele naturale, ci alcătuirile lor grandioase cuprind viața socială, sunt manifestațiile sufletului omenească. Cine își mai amintește, de idea fundamentală a cărții lui Caesar? Caesar povestește războiul galic pentru a-și justifica înaintea Romanilor toate demersurile sale, mai ales că mulți dușmani politici îi trăgeau la îndoială dreptul de a fi început acest războiu și îi criticau faptele. În lecțiunea aceasta Cesar enumeră motive cari l-au înduplecat a forța pe Helveți să se reîntoarcă în țara lor, începând astfel seria luptelor cari au dus la cucerirea Galiei. Judecând după curatul adevăr, e motivarea aceasta corectă? Nu e deplin corectă! Helveții nu voiau să atace provincia romană, iar pământul Santonilor e departe de hotarele Tolosaților. Totuș ce credeți, se poate imputa lui Cesar procedura aceasta? Unii elevi spun că da, pentrucă afirmațiunile lui nu acoper deplin realitatea, alții că nu, de oarece a trebuit să se justifice înaintea adversarilor politici, cari căutau cu orice preț motive să-l atace. Spre a încheia mai repede discuția, profesorul arată elevilor că aci se face deosebire între aserțiunile de natură politică și între caracterul cuivă. Cesar își tratează adversarii politici cu mijloace corespunzătoare. În ochii noștri el e cel mai mare bărbat politic și general al vremii sale, căci cucerirea Galiei a ținut pe loc sute de ani invaziunea barbarilor în imperiul roman. amenințând cu perire civilizațiunea antică. Cesar a romanizat cea mai frumoasă țară a Europei; meritul lui este, că vestul continentului nostru este patria culturii latine!

Observațiuni referitoare la metodă.

1. *Lecțiunea recapitulativă.*

Cea mai bună lecțiune recapitulativă ar fi, natural, aplicarea, aprofundarea lecțiunii trecute. Dar se știe din practică cu câte inconveniente nu e împreună ascultarea lecțiunii vechi. Câți elevi nu vin la școală cu lecțiunile slab învățate sau nepregătiți deloc! Profesorul pune în mișcare clasa întreagă pentru a corectă greșelile acestor elevi, dă îndemnuri la muncă și moralitate, dojenește. Toate acestea nu merg neted. În clasă se produce o atmosferă foarte puțin prielnică reculegerii sufletești, absolut necesară pentru primirea cunoștințelor noi. Astfel cred că atât fixarea atențiunii asupra problemei, cât și pentru a avea o punte de trecere naturală dela lecția veche la cea nouă, e bine ca, după încheierea esaminărilor, un elev să rezume pe scurt lecțiunea veche.

2. *Cuprinsul spus de profesor în românește.*

Această espunere scurtă a cuprinsului e absolut necesară, căci ea formulează ținta spre care au să tindă elevii. Neglijarea acestui punct e o mare greșală, căci în cazul acesta, în decursul lecțiunii elevii se află într'o penibilă nesiguranță atât cu privire la drumul ce au să-l străbată cât și la rezultatul ce trebuie realizat. Numai către sfârșit — la traducerea recapitulativă a profesorului — li se deschid ochii.

3. *Profesorul citește textul latin.*

„Limba se învață nu numai cu ochii ci și cu urechile“ (Cipariu). Primul contact ce-l iau elevii cu materia cea nouă este cetirea textului. Această primă impresie trebuie să fie bună, corectă, lipsită de greșeli. Astfel e bine ca cetirea primă a textului nou să o îndeplinească profesorul, iar nu unul dintre elevi — fie și cel mai bun. Căci greșelile unei cetiri rele intră în urechile clasei întregi și cu greu se corectează. În felul acesta elevii fără multă vorbărie și esplicații fonetice, se deprind la o cetire corectă și rațională.

4. *Esplicarea cuvintelor necunoscute.*

Una dintre cele mai importante probleme ale traducerii este fără îndoială cea referitoare la însemnarea cuvintelor (sema-siologia). Să afle elevii, singuri, acasă, cu ajutorul dicționarului,

luptându-se cu toate greutățile necunoscutului, înțelesul potrivit al cuvintelor, sau, scutindu-i de nedumeriri și greșeli, să le dea profesorul tot ajutorul, ca în clasă, muncind împreună, să stabilească senzul expresiunilor — e o chestiune grea de rezolvit. Eu cred că se atribue o prea mare importanță educativă luptei în care elevul își măsoară constant puterile cu probleme prea grele, căci ușor își pierde încrederea în puterile proprii, și afară de aceea totdeauna aduce o lecțiune neisprăvită, săvârșind el singur o muncă nelămurită, nehotărîtă. Metoda a doua — semnalată pe scurt și de programa analitică — este mai corectă. Ea scutește pe elev de greșeli. Căci dicționarul are pretenții de a fi un tezaur pentru toți autorii și astfel la fiecare cuvânt înșiră o sumedenie de noțiuni fără a le lămuri totdeauna prin exemple potrivite. De altă parte elevul, îndrumat odată de profesor, întrebuițează, ce-i drept mai rar, dar cu mai mult folos dicționarul, întrucât *prima* lui întâlnire cu cuvintele și expresiunile necunoscute a fost deplin lămurită de explicația profesorului.

5. *Explicarea fenomenelor sintactice.*

Punctul acesta e cel mai potrivit pentru aplicarea întrebării heuristice și analitice. Dar rezultate bune dă această metodă numai pe lângă o condițiune: Elevii să cunoască bine gramatica și sintaxa limbei române — ceea ce după absolvirea cursului inferior se poate cere dela ei cu tot dreptul; iar din gramatica latină să aducă câteva noțiuni precise. În partea aceasta a lecțiunii se poate realiza în cea mai largă măsură principiul colaborării clasei întregi. Căci aci clasa întreagă — luată ca un singur individ — își reimprospetează cunoștințele câștigate în cei doi ani de latinește ai cursului inferior; clasa întreagă aplică — mai larg ca la orice alt studiu — toate cunoștințele sale de gramatică și stilistică românească, încât se poate afirma că fiecare oră de limba latină este o oră de limba română.

6. *Explicarea realelor.*

Înainte de a trece la traducere elevii mai întâmpină uneori o greutate însemnată: Nu cunosc *mediul* în care se dezvoaltă acțiunea sau cuprinsul lecțiunii. Această greutate este mult mai neînsemnată, sau chiar disparentă, la citirea clasicilor din literaturile moderne, trăind noi aproape în acelaș mediu cu dânșii. Dar

nu stă astfel lucrul când e vorba de clasicii antichității. Cele două mii de ani, cari ne despart de Romani, precum și elementele civilizațiilor primitive barbare, cari stau la temelul culturii moderne alături de elementele greco-romane, au produs între felul de viață și modul de gândire al nostru și al lor, esențiale deosebiri. Greutățile rezultate de aci se delătură prin explicații referitoare la viața privată, religioasă și politică a Romanilor. Asupra acestor explicații profesorul mai revine în ora destinată pentru istoria culturală antică, sistemizându-le și dând un tablou cultural bine rotunzit, independent de lectura clasicilor. Idealul ar fi ca citirea clasicilor și materialul studiat în orele de antichități să se întregească reciproc. Dar acest lucru e foarte anevoios din simplul motiv că fiecare autor conține — în chip firesc — nenumărate amănunte privitoare la întregul complex al vieții antice. Numai în trăsături generale și pe lângă o forțare oarecare a materialului, s'ar putea schița următoarea șemă: *Cesar, Liviu și Tacit* — antichități publice, în special armata și războiul; *Cicero* — antichități publice, mai ales administrația și justiția; *Salustiu* — antichități publice — mai ales antagonismul dintre nobilime și plebe, decadența moravurilor, administrația coruptă a provinciilor; *Ovidiu și Virgil* — antichități religioase; *Horățiu* — antichități private (viața socială). Numaicât programa pune antichitățile private în cl. VIII; Cicero se studiază în cl. V și VI, iar antichitățile publice în cl. VII; aceeaș nepotrivire există și pentru Cesar (cl. V) și Salust (cl. VI); numai Ovidiu, Liviu și Virgil sunt mai norocoși. O armonie deplină e greu de realizat, căci atât canonul clasicilor cât și materialul destinat pentru studiul antichităților sunt stabilite după progresul elevilor în limba latină și după gradul lor de dezvoltare. Cesar, cel mai ușor autor, în cl. V, Horățiu, cel mai greu, în cl. VIII. Tot asemenea viața privată — cea mai ușor de asemănat cu a noastră — în cl. V; viața publică (organizarea statului) în cl. VII.

În ce privește izvorul de informație, acesta curge din belșug pentru elevi. Căci pe lângă explicațiile izolate date cu prilejul lecturii, pe lângă tratarea sistematică în manualul de antichități, profesorul mai poate recurge la ajutorul colegului de geografie și istorie, pentru hărți și planuri strategice și topografice, dar înainte de toate poate lucra mână în mână cu profesorul de desen. Toate obiectele și gravurile, cari le întrebunțează ca material intuitiv la

cetirea clasicilor și în ora de antichități, e bine să le împrumute ulterior profesorului de desen care, utilizându-le ca modele pune elevii să le desemneze! Prin această procedură elevii aprofundează foarte temeinic materialul studiat. În fine modelele arhitecturii și ale plasticei antice, operele renașterii și o bună parte din cele moderne — cu subiecte antice — sunt tot atâtea puncte de apropiere pentru a realiza principiul corelației studiilor.

7. Traducerea făcută de elevi cu concursul profesorului.

După toate pregătirile acestea elevii încearcă ei singuri traducerea. Problema ce se impune aci este stabilirea acordului între părțile propozițiunii sau ale frazei, adică străformarea topiceii latinești în topică românească. E una dintre greutățile principale. Invingerea ei nu izbuteste decât după un exercițiu mai îndelungat. Metoda cea mai potrivită se pare a fi următoarea: Elevii trebuie să recunoască înainte de toate predicatul, care este un *verbum finitum*, adică un verb la mod personal (Indicativ, Conjunctiv, Imperativ). Dacă obvin mai multe predicate în propozițiune, elevii știu că au înainte o frază, respective o propozițiune contrasă. În cazul acesta se clasifică predicatele după moduri, știind că — de obicei — indicativul e modul propozițiilor principale, iar conjunctivul al celor secundare. Dintre predicatele la modul indicativ se află — cu ajutorul profesorului — predicatul *propozițiunii regente*. Odată stabilit acesta, e ușor de recunoscut și subiectul său. Se caută apoi pe rând și subiectele celorlalte predicate. Astfel se desfac din frasă rând pe rând propozițiunile coordonate sau cele subordonate propozițiunii regente. Urmează părțile secundare. Dintre aceste mai ușor de recunoscut este complementul drept în cazul acuzativ. După el urmează complementul indirect — în limba latină exprimat în multe forme —, apoi feluritele circumstanțiale. Analiza se încheie prin căutarea atributelor, cari determinând celelalte părți ale propozițiunii — afară de predicatul verbal — nu au un loc bine determinat. Acest exercițiu greu și migălos nu se face în cursul anului întreg, căci după câteva săptămâni de muncă stăruitoare elevii — afară de cei mai slabi — îndeplinesc ei repede și tacit această analiză deja cu prilejul explicațiilor pregătitoare. Astfel se traduce propoziție de propoziție.

8. Profesorul recapitulează traducerea.

Netezirea aceasta e necesară, căci din traducerea, frază cu frază, săvârșită de elevi și întreruptă adeseori de explicațiile și întrebările profesorului, încă nu reiese ideea fundamentală a lecțiunii. Aceasta o scoate în relief traducerea corectă și curgătoare a profesorului, care ține samă și de cerințele literare ale unei bune traduceri românești, fără a se depărta prea mult de original. În privința aceasta profesorul nu trebuie să uite, că traducerea sa nu este un scop, cum sunt traduceri artistice, cari *înlocuiesc* originalul, ci numai un mijloc pentru a ușura înțelegerea formelor originalului latinesc, pentru a deprinde pe elevi cu formele limbii latine.

Mulți profesori, de teamă ca elevii să nu-și scrie traducerea și să o învețe de rost, nu fac această recapitulare, care încheie așa de potrivit și de armonios munca săvârșită împreună. Teama nu e prea întemeiată, căci examinarea elevilor nu stă numai din traducerea mecanică a unui text. Profesorul are destule mijloace pentru a se convinge despre calitatea muncii săvârșită de elev. După cetirea corectă a unei sau două propozițiuni elevul spune formele fundamentale ale tuturor cuvintelor cetite: la substantive nominativul și genitivul singular, la adiective și pronume cele trei genuri, la verbe tema verbului. Urmează analiza gramaticală (declinare, conjugare) apoi cea sintactică (părțile propozițiunii, eventual fraza), de astă dată din partea elevului, fără concursul profesorului. După isprăvirea acestui lucru elevul traduce propozițiunile cetite. Profesorul îi mai pune o întrebare, două, cu privire la cuprinsul lecțiunii întregi ori la ceva amănunt referitor la realia. Și atât. Ce păcat mare, dacă elevul, spre a se ajuta la munca sa de acasă, și-a scris traducerea dată de profesor și a învățat-o cinstit!

Ca mijloc de control programa analitică pretinde foarte serios aplicarea retroversiunii, adecă spunerea conținutului în latinește! Dar cu numărul redus de ore al celor doi ani de latinește din cursul inferior nu se poate cere dela elevi așa ceva! Rezultatele ce se așteaptă dela retroverziune, le va da numai reintroducerea și aplicarea serioasă *a temei* (traducere din românește în latinește), care să recapituleze și să pună la exercițiu pas de pas cunoștințele proaspete, de multe ori încă neaprofundate, ale elevilor.

Cu traducerea profesorului lecția ar fi încheiată. Urmează studiul. În cadrul acestuia intră aprofundarea lecției și exploatarea

ei ca fond și formă. Elevii trebuie să-și noteze particularitățile și regulele gramaticale ori sintactice observate în decursul lecțiunii, să-și fixeze în memorie cunoștințele referitoare la cultura antică și la urmă, să scoată câteva considerațiuni etice. Dar, lăsați de sine, nu sunt capabili de munca aceasta. Astfel e bine ca profesorul să-i ajute. Și anume începe cu forma, care e mai bătătoare la ochi. Sistemizează pe scurt cele spuse referitor la gramatică ori la sintaxă, rămânând ca materia aceasta să o trateze pe larg și sistematic în ora destinată pentru gramatică. În rândul al doilea scoate în relief realia. Dar aci nu se mărginește numai la ele, ci dă unele informații mai amănunțite, ca astfel cunoștințele cele nouă să nu rămână izolate, ci să se așeze în cadrul lor firesc. E partea aceea a lecțiunii unde mijloacele de intuiție se pot aplică în cea mai largă măsură. De încheiere profesorul analizează, împreună cu elevii, fondul și pune în lumină idea fundamentală. De aceasta leagă anume considerații etice. Lucrul e foarte ușor la analiza autorilor clasici vechi, căci fiecare capitol din operele lor e o bucată ruptă din marele suflet al anticității. Cu deschiderea unei largi perspective morale, care are asupra elevilor — după munca în-cordată — un efect binefăcător de recreație, lecția se încheie.

•

I. Cronică școlară.

1. *Funcționarea institutului.*

Inscrierile elevilor s'au făcut dela 15—21 Septemvrie. La 23 Septemvrie au început lecțiunile, cari s'au continuat regulat până la 5 Ianuarie, când s'a încheiat primul trimestru. Nu s'au ținut lecțiuni în ziua de 14 Octomvrie din cauza aglomerației pentru serbarea încoronării. Trimestrul al doilea a început la 22 Ianuarie și s'a sfârșit la 31 Martie, când s'a luat vacanță pentru sărbătorile Paștilor. În trimestrul al treilea lecțiunile au început la 3 Aprilie și au durat până la 20 Iunie, când s'au încheiat cursurile. Lecțiunile s'au ținut regulat în afară de sărbătorile legale.

2. *Personalul liceului.*

Liceul are 9 profesori titulari, 4 profesori suplinitori, 2 maestri titulari, 1 maestru suplinitor și 1 profesor auxiliar de igienă. În decursul anului școlar 1922/23 s'au făcut următoarele mutații în corpul profesoral dela acest liceu: A fost detașat dela liceul „Gheorghe Lazăr“ din Sibiu I. Sandu prof. tit. la istorie și latină, încredintându-i-se direcția liceului „Mihai Viteazul“; V. Abușan, prof. suplinitor la limba franceză, a fost transferat la Georgieni; C. Nicolau, profesor tit. prov. de fizico-chemice a fost detașat la Gherla; L. Opreșiu prof. tit. prov. a fost detașat la Salonta Mare. Romul Popa, catichet ortodox, s'a retras din învățământ. Preotul A. Straja a fost numit profesor suplinitor de religie ortodoxă în locul Dlui R. Popa dimisionat din învățământ. A fost numit profesor suplinitor la limba germană și franceză V. Léh cu data de 1. Decemvrie 1922. Dl E. Comanescu a fost numit la aceeaș dată profesor suplinitor la istorie și geografie.

Liceul are doi servitori: D. Sântimbrea și I. Lăpăduș.

3. *Inspecțiuni și vizite mai însemnate.*

Dl I. Bratu, inspector-șef al Regiunii IV Sibiu, a inspectat liceul în zilele de 29—31 Maiu. Observațiunile și rezultatul acestei inspecțiuni sunt trecute în Condica liceului.

DI G. Nechifor, inspector general, a inspectat învățământul la matematici în 5 Iunie.

Inspectorul francez Ch. Le Téo a inspectat învățământul limbei franceze în 26 Aprilie.

Premiații dela concursurile societății „Tinerimea Română“ au vizitat anul acesta orașul nostru, care a devenit simbolul unității noastre naționale.

4. *Educația națională.*

În vederea educației naționale s'au organizat serbări cu caracter patriotic, unde s'au preamărit faptele mari ale strămoșilor, noștri, sădind în sufletele elevilor dragostea de neam, țară și dinastie. Cu prilejul Incoronării s'au ținut elevilor discursuri patriotice, arătându-se însemnătatea acestui mare eveniment istoric. La 21 Octombrie s'a serbat amintirea celui dintâi director regional la Sibiu, A. Bârseanu. La 21 Noembrie societatea de lectură „Gheorghe Coșbuc“ a elevilor din cursul superior a serbat patronul liceului. La 1 Decembrie s'a serbat unirea Ardealului cu patria-mumă. S'a serbătorit ziua unirii Principatelor Române (24 Ianuarie) amintirea marelui bărbat al școlii Spiru Haret. La 15 Februarie liceul a organizat o șezătoare literară, cu un program bogat. S'a serbat cu deosebit fast ziua de 10 Maiu și ziua Eroilor. Societatea de lectură „Gheorghe Coșbuc“ a organizat mai multe șezători literare în cerc mai restrâns. Prin aceste serbări și șezători culturale s'a căutat să se sădească în sufletul generației tinere interesul și dragostea pentru literatura și trecutul nostru.

5. *Educația fizică.*

Cu toate că liceul nu dispune de sală de gimnastică, educația fizică n'a fost neglijată. S'a organizat sub conducerea maestrului de gimnastică Gh. Babeș mai multe întreceri de foot-ball. S'a dat o deosebită importanță ezeccițiilor gimnastice, cari s'au executat aproape la toate serbările organizate de liceu. Elevii sunt organizați în cercetășie. Comandantul cohorței, care poartă numele lui Axente Sever, este maestrul de gimnastică Gh. Babeș. Cercetașilor li s'a ținut mai multe lecțiuni despre educația fizică și națională.

6. *Mijloace de învățământ.*

Biblioteca profesorală aveă la sfârșitul anului școlar 1921/22 397 de volume, iar biblioteca elevilor 2073 volume. În anul acesta școlar s'a sporit biblioteca profesorală cu 250 volume, iar biblioteca

elevilor cu 227. În total biblioteca profesorală are 647 volume, iar biblioteca elevilor 2300 volume. Dl V. Debu, consilier comunal, a dăruit liceului 21 volume, iar Dl Zah. Munteanu a dăruit bibliotecii profesorale cartea „L'art roumain“ de N. Iorga și D. Balș în valoare de 2000 lei. Esprimăm mulțumirile noastre pentru aceste daruri prețioase.

S'a completat colecția hărților cu 3 bucăți. S'au procurat 16 tablouri intuitive pentru uzul limbilor moderne.

S'a organizat o bibliotecă de ajutorare a elevilor săraci. Aceasta bibliotecă s'a format din donațiunea de 200 lei a Dlui V. Vlad, farmacist, ea numără 80 de cărți de școală.

7. Burse și premii.

În anul școlar 1922/23 s'a dat acestui liceu 15 burse, fiecare de câte 1000 lei și 10 burse, una de câte 500 lei, cari s'au împărțit elevilor săraci, dar meritoși. S'a colectat pentru premiarea elevilor buni. Banca „Izvorul“ a dăruit spre acest scop 1000 lei, iar Banca Centrală 1000 lei. S'a donat de către Casa Școalelor 58 de cărți, și din partea Dlui avocat Z. Munteanu 20 de cărți. S'au premiat 31 de elevii, cari au obținut nota generală „foarte bine“.

8. Contactul cu societatea.

Conduși de ideea, că școala trebuie să meargă mână în mână cu societatea, corpul profesorilor de la acest liceu a păstrat o strânsă legătură cu părinții elevilor și cu societatea din localitate și jur.

Prin Comitetul școlar am căutat să strângem în jurul școlii toți oamenii de bine și cu trageră de inimă pentru cultura românească și să interesăm societatea pentru opera de educație, ce trebuie s'o săvârșească școala românească.

III. **Activitatea extrașcolară a profesorilor.**

Cercul didactic al profesorilor secundari din Alba Iulia a organizat un ciclu de conferințe în oraș și la țară.

I. Sandu a ținut câteva vorbiri ocazionale și 3 conferințe la țară: în Limba, Ciugud și Cetea.

H. Teculescu a ținut o conferință în oraș, o vorbire ocazională la ziua eroilor și 2 conferințe la Ciugud și Limba.

P. Chanier a ținut o conferință despre E. Renan și a înființat un curs gratuit de l. franceză pentru funcționarii din oraș.

V. Cucui: Cuvântare la 24 Ianuarie și la 10 Maiu. Două conferințe la Lancrăm și Oarda de jos.

C. Andrea a ținut două conferințe la Cricău și Bucerdea.

L. Muntean a ținut conferință la Cricău și Bucerdea.

S'au ținut în total 2 conferințe la oraș și 11 conferințe la țară.

IV. **Comitetul școlar.**

În Ianuarie a. c. s'a constituit Comitetul Școlar conform Regulamentului pentru funcționarea Comitetelor școalelor secundare:

Președinte: Dr. Camil Velican.

Secretar: Ioan Sandu.

Casier: Virgil Cucuiu.

Contabil: Enea Zeflean.

Membrii în comitet: Prot. V. Urzică, Dr. A. Sava și G. Crișan.

În comisia de cenzori: V. Constantinescu, delegat de Ministerul Instrucțiunii, C. Comanescu, ales de membrii Eforiei și E. Mera, delegatul corpului profesoral.

Alegerea acestui comitet școlar a fost aprobată de Ministerul Instrucțiunii — Casa Școlalor Nr. 5655 din 19 Aprilie a. c. Comitetul a intrat în atribuțiunile stipulate de lege. A susținut împreună cu Soc. Fem. Române „Masa elevilor săraci“ de pe lângă liceul „Mihai Viteazul“.

II. Distribuirea materiilor

între profesorii dela liceul Mihai Viteazul din Alba Iulia pe anul școlar 1922-23.

No. cor.	Numele profesorului	Calitatea	Pentru care studiu e evaluat	C L A S A											No. orelor	Dirigente în clasă	Ce ocupațiune mai are în liceu?	
				I A	I B	II A	II B	III A	III B	IV	V	VI	VII	VIII				
1	Sandu Ioan	Prof. tit. director	Istorie Latină	—	—	—	—	Latină 4	—	Istorie 2 Instr. civ. 1	—	—	—	Istorie 3	10	—		
2	Mera Eugen	Prof. tit. def.	Germană Latină	Română 4	—	Germană 3 Română 4	Germană 3	—	—	Germană 2	—	—	Germană 2	Germană 2	20	I A		
3	Zeflean Enea	Prof. tit. def.	Latină Elină	—	—	—	Română 4	—	Latină 4	—	Latină 5 Istorie 2	—	Latină 4	Latină 3	22	VIII		
4	Sarvaș Ludovic	Prof. tit.	Matem. Fizică	—	—	—	—	—	Matem. 3	Matem. 3	Matem. 3	Matem. 3 Fizică 3	Matem. 3 Fizică 3	Matem. 3 Fizică 3	27	VI		
5	Codrea Ioan	Prof. tit.	Latină Elină	Matem. 4	Matem. 4	Matem. 3	Matem. 3	Matem. 3	—	Latină 3	—	Latină 5	—	—	25	III A		
6	Cucuiu Virgil	Prof. tit.	Istorie Geograf.	Geografie 3	Geograf. 3	Istorie 2	Geograf. 2	Istorie 2	Geograf. 2	Geograf. 2	Geograf. 2	—	Istorie 3	Econ. polit. 1	22	VII		
7	Andrea Cornel	Prof. tit.	Religie gr. cat.	Rel. gr. cat. 2	Rel. gr. cat. 2 Română 4	Rel. gr. cat. 2	Rel. gr. cat. 2	Rel. gr. cat. 2	Rel. gr. cat. 2	Rel. gr. cat. 2	Rel. gr. cat. 2	Rel. gr. cat. 2	Rel. gr. cat. 2	Rel. gr. cat. 2	20	II B		
8	Chanier Pierre	Prof. tit.	Franceză	Franceză 3	Franceză 3	—	—	Franceză 3	Franceză 3	Franceză 3	Franceză 3	Franceză 3	Franceză 3	—	Franceză 3	24	—	
9	Teculescu Horia	Prof. supl.	Română Germană	—	—	—	—	Română 3	Română 3	Română 3	Română 3	Română 3	Română 3	Română 3 Filozofie 2	23	V		
10	Léh Victor	Prof. supl.	Franceză Germană	—	—	Franceză 3	Franceză 3	Germană 3	Germană 3	—	Germană 2	Germană 2	Franceză 3	—	19	III B		
11	Muntean Lucian	Prof. supl.	St. nat. chimie	—	—	Botanică 2	Botanică 2	Fizică 3	Fizică 3	Chemie 3	Botanică 3	Zoologie 2	Chimie 3 Exp. 1	Geologie 2	24	IV		
12	Comanescu Emanoil	Prof. supl.	Istorie Geograf.	Zoologie 2 Istorie 2	Zoologie 2 Istorie 2	Geograf. 2	Istorie 2	Geograf. 2	Istorie 2	—	—	Istorie 2	—	—	18	II A		
13	Straja Andreiu	Prof. supl.	Religie gr. ort.	Rel. gr. ort. 2	Rel. gr. ort. 2	Rel. gr. ort. 2	Rel. gr. ort. 2	Rel. gr. ort. 2	Rel. gr. ort. 2	Rel. gr. ort. 2	Rel. gr. ort. 2	Rel. gr. ort. 2	Rel. gr. ort. 2	Rel. gr. ort. 2	18	I B		
14	Babeș Gheorghe	Maestru tit.	Gimnast. Caligraf.	Gimnast. 2 Caligr. 2	Gimnast. 2 Caligr. 2	Gimnast. 2	Gimnast. 2	Gimnast. 2	Gimnast. 2	Gimnast. 2	Gimnast. 2	Gimnast. 2	Gimnast. 2	Gimnast. 2	26	—		
15	Achim Traian	Maestru tit.	Desemn Caligraf. Geometrie	Desemn 2	Desemn 2	Desemn 2 Caligraf. 2	Desemn 2	Desemn 2	Desemn 2	Desemn 2	Desemn 2	Desemn 2	Desemn 2	Desemn 1	25	—		
16	Sekal Mihail	Maestru	Muzică	Muzică 2	Muzică 2	Muzică 1	Muzică 1	Muzică 1	Muzică 1	Muzică 1	Muzică 1	Muzică 1	Muzică 1	Muzică 1	15	—		
17	Dr. Dumitrean Victor	Doctor	Igienă	—	—	—	—	—	—	Ighienă 1	—	—	—	Ighienă 1	2	—		

un ansamblu coral de două ore pe săptămână

Bugetul anului școlar 1922/1923.

(1 Aprilie 1922 — 1 Aprilie 1923.)

I. Intrate	II. Eșite
1. Fond de rezervă din anul școlar 1921/22 L. 8720·69	1. Luminatșiincalz. L. 19815·90
2. Rata I din buget, ordonanța Nr. 34973/1922 L. 18700·—	2. Mobilier „ 13500·—
3. Taxe școlare . . . L. 32112·—	3. Reparații „ 5288·25
4. Taxe impuse de comitetul școlar pentru aparate de fizică . L. 52625·—	4. Curățiri „ 5720·20
<u>Total L. 112157·69</u>	5. Bibliotecă „ 2950·75
	6. Anuar „ 5170·—
	7. Art. de cancelarie „ 2221·75
	8. Material didactic „ 1681·85
	9. Telefon „ 1969·25
	10. Escursiuni „ 1120·—
	11. Diferite cheltueli „ 360·—
	<u>Total L. 59797·95</u>

Intrate Lei 112157·69

Eșite „ 59797·95

Saldo Lei 52359·74

Dr. C. Velican

Președintele Comitetului Școlar

V. Cucui

casierul Comitetului

Raport despre Masa Elevilor.

Pentru elevii săraci *Eforia școlară* și *Societatea Femeilor române* au susținut o *Masă a elevilor*.

În anul școlar 1922/23 au primit masa 82 elevi cl. I—VIII, 40 gratuit, 21 semisolvenți și 21 solvenți.

Intrate au fost în total . . . Lei 191559·32

Eșite Lei 132504·59

Din intrate: *Lei 70.000*, donația M. S. Regina Maria cu ocazia sărbărilor Uniunii Femeilor Rom. din Ardeal, la Alba Iulia, *Lei 53.062·94* donat. Inst. „Izvorul“, *Lei 28.372·94* contribuția Eforiei școlare, *Lei 30.133* din colecte și din tacele elevilor.

La finea anului școlar rămâne un sald de *Lei 59.054·73*

Prof. Virgil Cucuiu

secretarul Soc. Fem. Rom.

V. Colecțiunea de științele naturale:

a). Botanică. Starea dela finea anului 1922/23, 28 bucăți ciuperci din papirmaché, un microscop, preparate microscopice, plante presate etc. In anul școlar 1922/23 s'a augmentat cu 24 deseme ale diferitelor secțiuni microscopice, desemnate de elevii cl. V-a și cu 124 specii de plante caracteristice florei din județul nostru, având din fiecare specie mai multe exemplare. Plantele aut fost colectate, presate și etichetate de elevii clasei a II-a și a V-a.

b). Zoologie. Starea la finea anului 1921/22 146 bucăți, din cari diferite paseri împăiate, schelete, organe interne și externe din corpul omenesc din papirmaché, preparate microscopice, tabele zoologice etc.

In anul școlar 1922/23 colecțiunea de zoologie s'a augmenta cu 1 cuib de viespe, cu desemele frumos executate de elevii clasei a VI-a, apoi cu 102 insecte și 40 fluturi, colectate de elevii clasei a VI-a și cu o bufniță împăiată.

DI Dr. I. Colbazi, avocat a donat următoarele obiecte 1 sect. longitudinală în capul și trunchiul corpului omenesc, 1 sect. longitudinală în capul omului și 1 ochiu cu pleoape în valoare de 5000 lei, toate din papirmaché.

c). Mineralogie: Starea dela finea anului 1921/22, 106 minerale caracteristice munților apuseni.

In anul școlar 1922/23 colecțiunea de mineralogie s'a augmentat cu 32 minerale lustruite.

Intre mineralele slefuite să găsește un opal de sticlă și unul de lapte de Dubni E. (Cehoslovacia), un ametist de Selmezbánya, un obsidian roșu de Raukfűred, un achat de Uruguay, un kracidolit de Oranje (Africa).

S'a mai augmentat cu un frumos grup de cristali de sare, cristalii mai mărișori având muchea de 12 cm. Acest grup de cristali a fost donat de DI Constantinescu, președintele tribunalului din loc.

Colecțiunea de geologie în anul școlar 1922/23 s'a augmentat cu 5 bucăți moluște petrificate și 2 buc. frunze calcarificate.

Colecțiunea de chimie în anul școlar 1922/23 s'a înmulțit cu 1 pahar pentru gaze și câteva tuburi.

VI. Raport despre augmentarea muzeului istoric.

Cu toate că liceul în împrejurările actuale nu are sală disponibilă, potrivită pentru un muzeu, am cercat să arăt, că un muzeu se poate întemeia chiar și atunci când n'ai bani la dispoziție pentru eventuale cheltuieli. Spre scopul acesta am continuat augmentarea Muzeului, ce-l întemeiasem în primăvara anului 1921.

În acest an școlar am colectat în Alba Iulia, în diferite sate cu ajutorul elevilor.

Colecta din Alba Iulia.

Di G. Crișan, dir. de bancă 29 bani vechi, Di Dr. Medrea un layor roman, prof. V. Leh o diplomă dela Iosif II., Macrea Tanasie, 2 vase romane, 1 țiglă și 1 ban roman, prof. A. Straja 2 bani, prof. V. Cucuiu 23 bani, 3 vase românești, 1 peaptân, 2 cărămizi romane, Perian Ioan 2 bani, Schemmel Andreiu 6 bani, I. Erdeli 1 ban, Dr. V. Moldovan 1 vas, Ioniță Ștefan sublocotenent 1 lance, 8 săbii și baionete 2 carabine, 1 pistol și mai multe piese dela diferite arme, Gh. Voiculescu elev plut. 18 bani, Gh. Drâmbărean 2 sabii, Dna E. Cucuiu 4 vase, 10 bani, 1 fus 1 suveică.

Colecta din diferite sate.

Din Henig: Iliana Ana 3 vase, Ilie Crăciun 1 lance, Creta Maria 1 vas, Avram Ștefan 3 vase, Avram Zaharie 1 lance, Ioan Avram Bidigan 1 greblă, Gheorghe Budula 1 lance, Muntean V. Bostănel 1 vas, Dăian Floare 1 vas, Nicolae Muntean preot 3 vase.

Din Șeușa: Muntean Ieronim 1 război vechiu.

Din Teiuș: I. Herlea 6 bani.

Din Galați: Stanciu Todor 1 lance.

Din Comâna de jos: Gh. Halmaghi inv. 1 vas, 2 cărți, 1 patrafir.

Din Budiul de câmpie: Nicolae Cucuiu preot 3 vase, 12 bani.

D-șoara Cecilia Cucuiu 2 vase.

Obiectele strânse cu elevii liceului.

Am colectat cu elevii liceului diferite obiecte, conținând bani de metal, hârtie, decorații, obiecte romane, obiecte casnice românești, obiecte bisericești, cărți și diferite obiecte militare, precum sunt clasificate mai jos :

Clasa I a.	140 bucăți	Clasa IV	220 bucăți
„ I b.	150 „	„ V	94 „

Clasa II a.	250 bucăți	Clasa VI	12 bucăți
„ II b.	230 „	„ VII	21 „
„ III a.	170 „	„ VIII	28 „
„ III b.	160 „		

În colecte au eselat clasele II A, II B și IV.

Toate aceste adăugându-se la obiectele colectate în anul trecut, obiectele ce se află în Muzeu se repartizează în modul următor :

1. Numismatică.

Bani de argint	183 bucăți
„ nichel	247 „
„ fier	112 „
„ aramă	1378 „
Decorații	360 „
Bani de hârtie	964 „

Total 3244 bucăți, cuprinzând bani din diferite țări, începând cu bani romani.

2. Obiecte romane.

300 bucăți parchet roman în 7 modele, 25 vase romane, lavor, cane, oale, opaite romane, 70 statui, cărămizi cu inscripția Leg. XIII G., scocuri, țigle, columne, pedestale, altare romane etc. total 395.

3. Obiecte românești.

140 vase vechi românești (cane, farfurii, oale, ploscă, linguri).
1 plug de lemn, 1 război.

Sucală, suveică, fus, vârtelniță meliță, zimți, perie, peaptan, scărmanătoare, rășchitoare, țepe, spată, furcă de tors sculptate etc. total 70 bucăți.

greblă, secure, furcă, ciocan, firez, sfredel, sapă, lingurar, frigare, lămpaș, curcubetă etc. total 22 bucăți.

8 haine românești (ștergare, brâie, curea), 40 diferite obiecte casnice românești, 16 vase de încoronare, total 298 bucăți.

4. Obiecte bisericesti.

10 potire de lemn, disc, steluță, sfenie, foarfeci, 18 icoane, 9 cruci de lemn, 6 odajdii bis. (prapori, patrafir, aier etc.) total 43 bucăți.

5. Cărți vechi.

130 cărți cuprinzând cărți și manuscrise, cu litere cirile și latine.

6. Obiecte militare.

72 buc. cuprinzând carabine, pistoale, lănci (din 1848), puști, săbii, revolvere, baionete, pumnale și diferite efecte militare.

Numărul obiectelor ce se află în Muzeu este 3882.

Mulțumind tuturor, cari au contribuit la completarea Muzeului, îmi place a crede că lucrul început nu va stagna.

prof. Virgil Cucuiu
cond. muzeului

VII. Tabloul

escursiunilor făcute de elevii liceului „Mihai Viteazul“ din Alba Iulia în anul școlar 1922/23.

Nr. cur.	Data	Localitățile unde s'a făcut excursiunea	Elevii cari au luat parte la excursie	Sub conducerea profesorilor	Observațiuni
1	27 Aprilie	Vințul de Jos	cl. IV, VII și VIII 130 de elevi	I. Sandu, E. Comanescu, Gh. Babeș și T. Achim	S'a vizitat castelul dela Vinț
2	29 Aprilie	Satul Cricău și Bucerdea	20 elevi din cl. VI și VII	Gh. Babeș L. Muntean C. Andrea	
3	5 Maiu	Zlatna	95 de elevi cl. IV și VI	Gh. Babeș L. Muntean T. Achim	S'a vizitat fabrica de sulfură de carbon și acid sulfuric
4	16 și 17 Maiu	Blaj	20 de elevi cercețași	Gh. Babeș și C. Andrea	Au luat parte la concursurile de ginnastică
5	16 Maiu	Imprejurimile orașului Alba Iulia	Toți elevii liceului	Corpul prof. al liceului	
6	26 Maiu până la 2 Iunie	Brașov București Constanța	28 de elevi din cursul superior	Gh. Babeș P. Chanier și C. Andrea	

Excursiunea la castelul din Vințul de jos.

Vineri, în 27 Aprilie ora 1 și 35 minute, părăsim gara orașului Alba Iulia. Trenul după ieșirea din gară își ia o viteză foarte mare, astfel că șesul care se întinde la stânga și la dreapta liniei ferate, parcă fuge dinaintea privirilor noastre, iar Mureșul pare a fi un șarpe în mijlocul unei livezi. După o jumătate de oră ajungem la Vințul de jos, ținta excursiunii noastre. Scoboriți din tren, ne îndreptăm spre sat, pentru a vedea ruinele castelului. Acest castel zidit prin secolul al XIII-lea, a avut multe legături cu domnii Țării-Românești; iar ruinele lui deacum abia ne mai pot reaminti castelul de odinioară. Domnii Țării-Românești până la Vlad Țepeș au avut ca feude în Ardeal Amlașul și Făgărașul. Vlad Țepeș este ultimul domn, care a avut în stăpânire aceste feude. Mai târziu, Radu cel Mare, a avut moșii la Stremț și la Geoagiul de sus, unde întâlnim o Episcopie românească.

Cel dintâiu domn, care a avut în stăpânire acest castel, a fost Radu dela Afumați. El l-a cerut ca loc de refugiu în caz că l-ar alungă Turcii, fiind în neconținute lupte cu ei. După el a stăpânit acest castel Radu Paisie, numit astfel, pentru că în tinerețe fusese călugăr. Acest castel era în secolul XVI-lea o fortăreață cu mare renume. Intr'o pivniță a acestui castel a fost închis în anul 1595, Aron Tiranul, domnul Moldovei împreună cu soția sa, Doamna Stanca și cu fiul ei Bogdan. El a fost închis doi ani, până în anul 1597, când a fost otrăvit la porunca principelui Sigismund Bathori. Trupul lui, probabil, că a fost înmormântat în curtea castelului, sau în cimitirul bisericii românești din Alba Iulia.

Aici petreceau părcălăbii domnilor români și Mihai Viteazul va fi trecut încunjurat de boieri pe sub poarta ruinată a acestui castel, și va fi cercetat pivnițele și camerele, pe cari le-am văzut.

După lupta dela Mohács, acest castel a fost posesiunea lui Martinuzzi. Pe timpul luptelor dintre Turci și habsburgul Ferdinand, el era când de partea Turcilor, când de partea lui Ferdinand, voind prin aceasta să ajungă singur stăpân în Ardeal. Dar planurile lui au fost descoperite. El a fost prins, și după ce a stat câtva timp închis în acest castel, a fost sugrumat și aruncat pe o fereastră în Mureș.

Tot în acest castel a fost închis episcopul român Sava Bran-

covici, care a fost eliberat la intervenția lui Șerban Cantacuzino. Pe timpul lui Mircea Ciobanul, acest castel a fost în posesiunea ginerului său, Barbu vistiernicul, care râvniă la tronul Țării Românești. Dar această dorință fatală a fost descoperită de Mircea, fu prins și dus în Țara Românească, unde i-se pregăti o moarte tragică. În cele din urmă, acest castel ajunge în posesiunea Episcopiei rom. cat. din Alba Iulia.

Vizităm apoi biserica reformată, zidită în stil roman pe la anul 1220, biserica ortodoxă și biserica gr. cat, zidite în veacul al XVIII-lea, apoi ne reîntoarțem voioși la Alba Iulia.

Niculae Laslo
cl. IV. lic.

VIII. **Societatea de lectură „G. Coșbuc.”**

(Raport despre activitatea societății de lectură a elevilor dela liceul „Mihai Viteazul” în anul școlar 1922/23).

Societatea și-a început activitatea în ziua de 4 Octombrie, când s'a ținut **ședința de constituire**, sub conducerea prof. Horia Teculescu, președintele societății, alegându-se următorul comitet:

- I. Stanciu cl. VIII-a vice președinte,
- S. Mihălțan cl. VIII-a secretar,
- A. Rășinariu cl. VII-a notar,
- I. Daniil cl. VII-a controlor,
- N. Cioancă cl. VIII-a bibliotecar,
- G. Morariu cl. VII-a vice-bibliotecar,
- V. Pop cl. VII-a casier.

Membrii în comisia literară:

- G. Vulcu cl. VIII-a,
- I. Aron cl. VIII-a,
- Z. Radu cl. VIII-a,
- Pr. Iuonaș cl. VII-a,
- I. Lupu cl. VII-a,
- V. Bolca cl. VII-a.

Societatea a ținut 30 de ședințe, între cari, 2 administrative și 28 de ședințe literare. S'au ținut 8 ședințe festive.

S'au prezentat la societate următoarele lucrări originale:
„Mihai Viteazul” și „Culesul viilor” de I. Stanciu cl. VIII-a.

„Satiră“ de D. Cioban cl. VIII-a.

„Două concerte“ și „Porumbelul“ de H. Decei cl. VIII-a.

„Primăvara„ și „Lui Eminescu“ de N. Cioancă cl. VIII-a.

„Bălcescu“ de Z. Radu cl. VIII-a.

„Eliade Rădulescu“ de Mihălțan cl. VIII-a.

„Patronul Soc. noastre ca poet“ de Rășinariu cl. VIII-a.

„Reconstruirea trecutului“ de Gh. Morariu cl. VIII-a.

„Dorul“ și „De 3×7“ de Mazuchi cl. VI-a.

„A rămas crâșma pustie“ și „Lipsa“ de C. Hagea cl. V-a.

„Caracterele țiganilor“ (după Țiganiada) de I. Neaguț cl. V.

În ședințele literale, pe lângă lucrările originale, președintele societății a vorbit despre:

N. Iorga, Eminescu, P. Cerna, Gh. Coșbuc, I. L. Caragiale, I. Negruzi, D. Bolintineanu, M. Rădulescu, Alex. Vlăhuță, Bălcescu, I. Creangă, St. O. Iosif, D. Anghel, C. Hogaș, Delavrancea, I. Chendi, C. Dumitrescu-Iași, A. Murășian și A. Iancu.

Ședințele festive s'au ținut la 21 Noemvrie pentru comemorarea patronului liceului; la 1 Decemvrie, Ziua proclamării unității noastre naționale; la 11 Decemvrie, în onoarea Dnui Stefan Cacovean, unul dintre prietini intimi ai lui Eminescu; la 15 Februarie, când s'a jucat de elevii liceului piesa „La Turnu-Măgurele“ de V. Alexandri; la 10 Maiu și la Ziua Eroilor.

Tot la ședințele festive s'au citit pagini din istoria patriei și anume: pagini dela adunarea din 1918, despre Mihai Viteazul, 10 Maiu și 3/15 Maiu 1848.

În ședința festivă din 1 Iulie s'a desvelit placa comemorativă fixată pe casa din Str. Regina Maria No. 18, în care G. Coșbuc a petrecut 2 zile.

Placa a fost făcută cu cheltuiala societății din marmoră albă având următoarea inscripție :

G. COȘBUC
1866—1918

Poetul țărânimii a stat în această
casă două zile. Soc. de lect. G.
Coșbuc a elevilor dela lic. „Mihai
Viteazul“, Iunie 1923.

În aceeaș zi a avut loc un parastas în amintirea poetului, dat de societate. Iar seara a fost reprezentarea piesei „O scrisoare pierdută“ de Caragiale. Cu această serbare s'a încheiat activitatea societății din acest an școlar.

IX. Examenenele de absolvire.

Examenul înscris de maturitate s'a ținut la 11, 12, 13 și 14 Iunie. S'au prezentat 38 de elevi regulați și 4 particulari.

Chestiunile date sunt următoarele :

La limba română :

Scriitorii ca pregătitori ai unirii.

La limba latină :

Cicero: Tusculanae disputationes, liber V, caput 24.

La limba franceză :

1. Călugărenii (N. Bălcescu), traducere din românește în franțuzește.
2. Un étranger vous a demandé : „pour quoi donc les Romains aiment-ils la France? — Erivez-lui et expliquez-lui lui les raisons pour les quelles les Roumains ont pour la France une profonde amitié.

La matematici: secțiunea modernă :

1. Dintr'o progresiune geometrică nelimitată, a cărei sumă este $\frac{3}{4}$, se formează o altă progresiune geom., așa că termenul întâi să lasă neschimbat și termenul întâi să consideră ca rație.

Să se determine progresiunea întâi, suma progresiunii a doua fiind $\frac{2}{3}$.

2. Să se afle adâncimea lichidului, care dintr'o emisferă cu diametru de 42 cm se toarnă într'un cilindru circular cu diametru de 100 cm .

Secțiunea reală :

1. Să se găsească rădăcinile comune ale ecuațiilor următoare :

$$4x^3 - 16x^2 + 23x - 20 = 0$$

$$6x^2 - 7x - 20 = 0$$

2. O lature într'un triunghi e de 20'4 cm ; unghiurile adiacente sunt 70° 28' și 58° 42'. Să se afle laturea pentagonului regulat, echivalent cu triunghiul dat.

Examenul oral s'a ținut la 2, 3, 4 și 5 Iulie sub prezidenția dir. Ioan Sandu, comisar ministerial. S'a retras din cauză de boală dela examenul oral Eugenia Cristea. Comisia examinatoare a admis valabilitatea examenului înscris, urmând să treacă examenul oral în sesiunea de Sept. 1923.

Tabloul

elevilor, cari au trecut examenul de maturitate în sesiunea lunie 1923 la liceul „Mihai-Viteazul“ din Alba-Iulia.

No. curent	Numele elevului	Nota gen.	Cariera
1	Aron Iosif	suficient	medicină
2	Barbu Octavian	suficient	drept
3	Cirlea Virgil	suficient	drept
4	Crișan Nicolae	corig. la Rom.	medicină
5	Cândea Nicolae	suficient	acad. comerc.
6	Cioban Dobre	foarte bine	tehnică
7	Ciuchendea Dumitru	bine	teologie
8	Daniil Ilie	bine	medicină
9	David Nicolae	suficient	silvicultură
10	Decei Aurel	foarte bine	litere
11	Dragomir Dumitru	suficient	acad. comerc.
12	Gherman Vasilie	suficient	teologie
13	Henegariu Liviu	suficient	med. vet.
14	Iuga Coriolan	bine	tehnică
15	Laslo Vasilie	bine	teologie
16	Măcelar Sextil	bine	armată
17	Mihălțan Simion	foarte bine	chimia industr.
18	Nicolae Aurel	foarte bine	drept
19	Maior Laura	suficient	litere
20	Păcurar Ioan	suficient	conserv. muzic.
21	Păcurar Septimiu	bine	chimie indust.
22	Pușcașiu Marian	suficient	med. vet.
23	Radu Zaharie	bine	medicină
24	Rosenthal Samuil *	bine	medicină
25	Rusan Romul	corig. Franc.	acad. comerc.
26	Savu Ilie	suficient	armată
27	Savu Mateiu	suficient	med. vet.
28	Sârb Nicolae	suficient	tehnică
29	Stanciu Emil	corig. la Rom.	drept
30	Stanciu Ioan	foarte bine	medicină
31	Stăncel Simion	corig. la Lat.	medicină
32	Șoimuș Malvina	suficient	medicină
33	Todoruțiu Ioan	suficient	tehnică
34	Urzică Laurențiu	corig. Istorie	drept
35	Vintilă Ioan	suficient	medicină
36	Vulcu Petru	bine	medicină
37	Codău Octavian	corig. la Rom.	administrație

Examenul de absolvire a cursului inferior s'a ținut dela 25—29 Iunie și la 23 Sept. 1923.

Tabloul

elevilor reușiți la examenul de absolvire a cursului inferior în sesiunea Iunie și Sept. 1923.

No. curent	Numele elevului	Media generală	No. curent	Numele elevului	Media generală
1	Laslo Nicolae	9 ^{.16}	26	Teci Samoilă	6 ^{.33}
2	Morariu Alex.	8 ^{.90}	27	Fulea Ioan	6 ^{.17}
3	Weinstein Alex.	8 ^{.53}	28	Jorj Sabin	6 ^{.13}
4	Mateiu George	8 ^{.40}	29	Andrea Pompei	5 ^{.83}
5	Coman Emil	8 ^{.20}	30	David Nicolae	5 ^{.83}
6	Tripșa Stelian	7 ^{.90}	31	Moldovan Ștefan	5 ^{.80}
7	Oana Maxim	7 ^{.76}	32	Mateiu Emilia	5 ^{.76}
8	Stanciu Ioan	7 ^{.70}	33	Crăciun Eugen	5 ^{.73}
9	Handa Octavian	7 ^{.43}	34	Petrașcu Clem.	5 ^{.73}
10	Bălu Nicolae	7 ^{.26}	35	Udrea Ioan	5 ^{.67}
11	Bejan Gheorghe	7 ^{.23}	36	Ruicon Ștefan	5 ^{.66}
12	Rusu Gheorghe	7 ^{.00}	37	Ostfeld Gotfried	5 ^{.66}
13	Bădilă Traian	6 ^{.90}	38	Mitrofan Liviu	5 ^{.55}
14	Vlad Ioan	6 ^{.96}	39	Miclea Andrei	5 ^{.54}
15	Truța Vasilie	6 ^{.80}	40	Groza Traian	5 ^{.53}
16	Weinstein Desid.	6 ^{.80}	41	Herlea Ioan	5 ^{.53}
17	Ciugudean Gh.	6 ^{.73}	42	Rusu Aurel	5 ^{.50}
18	Morariu Gh.	6 ^{.67}	43	Lupu Ioan	5 ^{.50}
19	Bucur Ioan	6 ^{.63}	44	Muntean Romul	5 ^{.47}
20	Florea Mihai	6 ^{.63}	45	Nechifor Vasile	5 ^{.47}
21	Paștiu Petre	6 ^{.56}	46	Bărbăntan Ioan	5 ^{.43}
22	Ienășel Nicolae	6 ^{.43}	47	Anca Mircea	5 ^{.33}
23	Tănase Chirilă	6 ^{.42}	48	Pușcașiu Simion	5 ^{.30}
24	Muntean Liviu	6 ^{.36}	49	Benga Silviu	5 ^{.27}
25	Adam Petre	6 ^{.32}	50	Muntean Ioan sen.	5 ^{.27}

N'au reușit următorii elevi, cari au obținut media generală sub 5: Anghel Traian, Muntean Ioan iun., Nistor Sever, Șuster Emil, Timariu Ioan, Todoran Nicolae, Totoian Traian și Tripșa Laurențiu.

X. Situația elevilor la sfârșitul anului școlar 1922/23.

Notele : a) *La studii* : 1 = foarte bine, 2 = bine, 3 = suficient, 4 = nesuficient, 5 = rău.

b) *La purtare* : 1 = foarte bună, 2 = bună, 3 = potrivită, 4 = rea.

Cl. I A.

Dirigintele clasei: **Eugen Mera.**

Numele elevului	Purtarea	Nota generală	Numele elevului	Purtarea	Nota generală
Berdean Ioan	2	nesuf.	Muștean Pompei	1	nesuf.(1)
Bozdog Emil	1	f. bine	Neăgoe Dumitru	2	"
Bran Liviu	1	suficient	Oprean Nicolae	1	"
Bucerzan Liviu	1	nesuf.(1)	35 Păcurar Alex.	2	nesuf.(2)
5 Bulac Nicolae	1	bine	Părău Horia	1	nesuf.(1)
Cacovean Ilarie	1	foarte b.	Paștiu Simion	1	suficient
Catilina Virgil	1	suficient	Pleșa Gheorghe	2	"
Cioran Ioan	1	"	Pop Pavel	1	"
Ciugudean Nic.	1	"	40 Pop Cornel	3	nesuf.
10 Ciugudean P.	1	nesuf.(2)	Popa Ioan	1	bine
Constantin V.	1	bine	Preda Gheorghe	1	f. bine
Cricovean Ioan	1	"	Radu Ioan	1	nesuf.(1)
Dădârlat Ioan	1	suficient	Sălăgean Ioan	1	nesuf.(3)
Domșa I. Traian	2	"	45 Schiau Ioan	1	suficient
15 Don Teodor	3	nesuf.	Schiau Nicolae	1	bine
Enășel Vasile	1	suficient	Sintimbrea T.	1	nesuf.(2)
Fleşer Partenie	1	bine	Todorici Mircea	1	bine
Goția Iosif	1	suficient	Toma Aurel	2	suficient
Hățegan Cornel	1	nesuf.	50 Trif Sabin	1	"
20 Heiuș Traian	2	nesuf.(2)	Trif Teodor	1	"
Herlea Vasilie	1	"	Truța Ilie	1	nesuf.
Iuga Petru	1	nesuf.	Turc Eugen	1	nesuf.(1)
Jurca Cornel	2	suficient	Vlad Nicolae	1	suficient
Lazar Lazar	1	"	55 Vlad Pavel	1	nesuf.(2)
25 Luca Traian	1	"			
Mârza Traian	1	bine	<i>S'au retras :</i>		
Medrea Dominic	2	suficient	Băieșan Ioan		
Micu Ioan	1	nesuf.	Bold Ioan		
Mihălțaș Gligore	1	nesuf.(1)	Hirsch Geza		
30 Muică Nicolae	1	"	Ignea Nicolae		
Muntean Cornel	1	"	Țucloș Gheor.		

Notă: Elevii, cari au nota nesuficient la una sau două materii de învățământ, iar elevii de clasa I. la 3 materii, pot face examen de corigență în Septembrie a. c. Cei cari au mai mulți nesuficienți, repetează clasa.

Cl. I B.

Dirigintele clasei: **Andrei Straja.**

Numele elevului	Purtarea	Nota generală	Numele elevului	Purtarea	Nota generală
Achim Iacob	1	bine	35 Negrea Mihailă	1	nesuf.(1)
Anghel Gh.	1	"	Holtiș Vasilie	1	nesuf.(3)
Avram Pavel	1	nesuf.	Oltean Emil	1	nesuf.
Bârsan Ioan	1	bine	Oltean V. Iosif	1	suficient
5 Bimbea I. Gh.	1	"	Rusu Ioan	1	nesuf.(2)
Bunaciu Ioan	1	nesuf.	40 Rusan Victor	1	nesuf.
Cornea Clemente	1	"	Samuel Iacob	1	nesuf.(1)
Coman Iulius	1	suficient	Șandru Vasilie	1	suficient
Coman Gheor.	1	nesuf.(2)	Săbău Iosif	1	"
10 Curta Traian	1	nesuf.(3)	Șerban Traian	1	"
Davidăș Ioan	1	nesuf.	45 Schächter Iosif	1	nesuf.(1)
Drimborean N.	1	suficient	Suciu Romul	1	suficient
Duma Ioan	1	"	Suciu Anghel	1	"
Deac E. Ioan	1	nesuf.	Tat Gheorghe	2	"
15 Frățilă O. Vasile	1	suficient	Todor Arghir	1	nesuf.(2)
Frățilă Traian	1	nesuf.	50. Totoian Nicolae	1	"
Fechete Todor	1	suficient	Voinea Ioan	1	nesuf.(3)
Groza Emil	1	bine			
Grünfeld Tib.	1	suficient	<i>S'au retras :</i>		
20 Hebean Maxim	1	"	Crîșan Iuliu		
Koch Friedrich	1	nesuf.	Ciolan Ioan		
Kochner Simion	1	nesuf.(2)	Dedean Gh.		
Lascu Nicolae	1	bine	Fleșer Ioan		
Lupu Nicolae	1	suficient	5 Georgescu Dum.		
25 Maxim Emil	1	"	Kereki Sigism.		
Maxim Iulian	1	bine	Pătrânjan Ioan		
Maier Maurițiu	1	suficient	Samuel Clemen.		
Mârza Traian	1	nesuf.(3)	Voinea Avram		
Muntean Dum.	1	suficient			
30 Muntean Iacob	1	"	<i>Eliminat :</i>		
Muntean I. (jun.)	1	nesuf.(1)	Pop Remus		
Muntean I. (sen.)	1	suficient			
Mureșan Aurel	1	"	<i>Mort :</i>		
Moga Augustin	2	nesuf.(2)	Davidăș Vasile		

Cl. II A.

Dirigintele clasei: **Emanuil Comanescu.**

Numele elevului	Purtarea	Nota generală	Numele elevului	Purtarea	Nota generală
Albu Savu	1	nesuf.(2)	Marcu Traian	1	nesuf.(1)
Andrea Flaviu	1	f. bine	Medriș Cornel	1	"
Avram Aurel	1	suficient	Miclea Ioan	1	suficient
Băra Ioan	1	nesuf.	35 Moise Pavel	1	"
5 Bărdaș Nicolae	1	nesuf.(2)	Morar Emil	1	"
Bran Atanasie	1	bine	Muică Traian	1	nesuf.(2)
Breaz Nicolae	1	"	Muntean Irimie	1	nesuf.(1)
Bretoi Cornel	1	nesuf.(2)	Muntean Nicolae	1	suficient
Bretoi Emil	1	suficient	40 Muntean Traian	1	nesuf.(2)
10 Chiorean Iuliu	1	"	Muntean Vasile	1	suficient
Cibu Remus	1	nesuf.(2)	Neagoș Septim.	1	"
Cazac Alex.	1	nesuf.	Ordean Simeon	1	nesuf.
Crăciun Ioan	1	bine	Păcurar Ioan	1	bine
Crîșan Anton	1	suficient	45 Pleșa Augustin	1	nesuf.(1)
15 Crîșan Cornel	1	nesuf.(3)	Popa Ioan	1	suficient
Dăncilă Aurel	1	bine	Pop Dorin	1	f. bine
Fărcaș Alexe	1	nesuf.(1)	Preja Alexandru	1	nesuf.(2)
Fleșer Ioan	1	"	Răceu Ilie	1	suficient
Florea Ioan	1	suficient	50 Radu Nicolae	1	bine
20 Frâncu Cornel	1	bine	Roșca Iuliu	1	suficient
Gavrilă Gh.	1	nesuf.(1)	Rus Vasile	1	"
Goția Ioan	1	"	Sarvas Ludovic	1	bine
Gușat Cornel	1	nesuf.(2)	Sârb Vasile	1	suficient
Haplea Anton	1	nesuf.	55 Sas Gheorghe	1	nesuf.
25 Iancău Gh.	1	suficient	Stan Sabin	1	nesuf.(1)
Iancu Aurel	1	nesuf.	Țăran Ioan	1	bine
Ieneșel Iosif	1	bine	Târt Iacob	1	nesuf.(1)
Luca Aurel	1	suficient	Totoian Cornel	1	"
Luca Gheorghe	1	bine	60 Totoian Ioan	1	suficient
30 Laiș Vasile	1	"	Truța Ioan	1	nesuf.(1)
Maxim Petru	1	suficient	Vulcu Ioan	1	bine

Cl. II B.

Dirigintele clasei: **Cornel Andrea.**

Numele elevului	Purtarea	Nota generală	Numele elevului	Purtarea	Nota generală
Armean Traian	1	nesuf.(1)	Laslo Izidor	1	bine
Barb Gheorghe	1	bine	Laslo Teofil	1	"
Barb Aurel	2	nesuf.	Marcovici Desid.	1	nesuf.
Basarabescu N.	1	f. bine	35 Martin Ioan	1	bine
5 Bălgrădean I.	1	suficient	Mărginean Ioan	2	suficient
Beudean Ioan	1	"	Mârza Ioan	1	"
Bonda Traian	3	rău	Moldovan Nic.	1	"
Borza Lucian	1	nesuf.(2)	Morar Eugen	1	nesuf.(1)
Bratu Mircea	3	nesuf.	40 Muntean Avram	1	suficient
10 Codău Ioan	1	nesuf.(2)	Neamț Ilie	1	f. bine
Coman Simion	1	bine	Oltean Vasile	1	suficient
Constantinescu E.	1	nesuf.(1)	Ordean Cornel	1	"
Cozma Vasile	1	suficient	Părău Iuliu	1	"
Costea Ioan	1	"	45 Pătrânjan Ioan	1	"
15 Cristina Vasile	1	nesuf.(2)	Pisoj Ioan	1	f. bine
Chirilă Ilie	1	nesuf.	Popov Constan.	1	nesuf.
Danilă Virgil	1	suficient	Puia Ioan	1	suficient
Dărămuș Sebast.	1	bine	Roșca Lucian	1	"
Drăgan Ioan	1	nesuf.	50 Rusan Ioan	1	"
20 Dregheciu Romul	1	f. bine	Suciu Cornel	1	nesuf.(2)
Florea Antoniu	1	nesuf.(2)	Șara Ioan	1	"
Florea Florian	1	nesuf.(1)	Șerban Ioan	1	nesuf.
Fodor Dumitru	1	suficient	Schemmel And.	2	"
Frâncu Simion	1	"	55 Todor Gheorghe	1	"
25 Gânfălean Ioan	1	nesuf.(2)	Tripșa Gheor.	1	nesuf.(1)
Gherasim Ioan	1	suficient	Turdean Emil	1	foarte b.
Gherman Bela	1	"	Țurcaș Avram	1	nesuf.(1)
Grünfeld Alex.	1	"	Țurcaș Sabin	1	nesuf.
Herța Petru	1	nesuf.(1)	60 Udrea Nicolae	1	nesuf.(2)
30 Iacob Adolf	1	rău	Urs Sabin	1	"
Ispas Niculae	1	suficient	Vaida Ioan	2	nesuf.

Cl. III A.

Dirigintele clasei: **Ioan Codrea**

Numele elevului	Purtarea	Nota generală	Numele elevului	Purtarea	Nota generală
Abraham Avram	1	nesuf.(2)	25 Mihălțan I. Emil	1	suficient
Belea Ioan	1	nesuf.	Pancu P. Nic.	1	"
Beligăr Amos	1	suficient	Paștiu Ioan	1	nesuf.(2)
Bogdan Dumitru	1	"	Popa Mircea	1	suficient
5 Bucur Mihailă	1	"	Puia Nicolae	1	bine
Bulbucan Nic.	2	nesuf.	30 Rafael Rudolf	1	nesuf.(1)
Cioran Ioan	1	bine	Rațiu Gheorghe	1	nesuf.
Clonța Ioan	1	suficient	Rațiu Simion	1	nesuf.(2)
Constantinescu V.	1	"	Ref Silviu	1	suficient
10 Cristea Sept.	1	rău	Roșu Clemente	1	bine
Crișan Ioan	1	nesuf.(1)	35 Santeiu Ioan	1	nesuf.(1)
Dombi Ioan	1	suficient	Sas Mateiu	1	suficient
Florea Ioan	1	"	Savu Luca	1	nesuf.(2)
Friedrich Zoltan	1	suficient	Savu Savu	1	suficient
15 Gabor Vasile	1	"	Sibișan Ioan	1	nesuf.
Gligor Nicolae	1	bine	40 Serdean Gh.	1	"
Groza Gherasim	1	nesuf.(1)	Serdean Nic.	1	nesuf.(2)
Herlea Ioan	1	nesuf.(2)	Timariu Nicolae	1	suficient
Hățegan Nic.	1	nesuf.	Timișan Ioan	1	"
20 Istrate Aurel	1	nesuf.(2)	Valasie Traian	1	nesuf.
Istrate Horia	1	nesuf.(1)	45 Vașarheli Gh.	1	suficient
Magda Nicolae	1	suficient	Verzan Teodor	1	"
Martin Ioachim	1	nesuf.	Zdrengheta Avr.	1	nesuf.(2)
Medriș Viorel	1	suficient	Zeic Ioan	1	suficient

Cl. III B.

Dirigintele clasei: **Victor Léh.**

Numele elevului	Purtarea	Nota generală	Numele elevului	Purtarea	Nota generală
Almășan Gh.	1	suficient	25 Neamț Gh.	1	bine
Anghel Iosif	1	nesuf.(2)	Olea Șabin	1	nesuf.(2)
Babeș Ioan	1	"	Ordean Ioan	1	suficient
Băilă Augustin	1	suficient	Păcurar Alex.	1	"
5 Bedelean Pamfil	1	"	Petrașcu Silviu	1	nesuf.
Câmpean Dum.	1	"	30 Popa Ioan	1	f. bine
Ciugudean Aurel	1	nesuf.(2)	Pop Iuliu	1	"
Dădici Ioan	1	nesuf.(1)	Repede Const.	1	bine
Decean Cornel	1	suficient	Roșiu Petru	1	suficient
10 Dumitrean Dom.	1	nesuf.(1)	Rubinstein V.	1	nesuf.(2)
Groza Augustin	1	suficient	35 Simu Iancu	1	f. bine
Hânza Ioan	1	"	Spinean Florean	1	suficient
Jurca Nicolae	1	nesuf.(2)	Stanciu Nicolae	1	bine
Jurca Viorel	1	bine	Trif Aurel	1	suficient
15 Lăncrăjan Ioan	1	nesuf.(1)	Trif Dionisie	2	rân
Ludoșan Silviu	1	nesuf.	40 Turean Ioan	1	suficient
Mărginean Rem.	1	nesuf.(1)	Tândău Ioan	1	nesuf.(1)
Martin Emil	2	nesuf.(2)	Țuțuian Ilie	1	bine
Mârza Traian	1	suficient	Udrea Ovidiu	1	nesuf.(2)
20 Medrea Ioan	1	nesuf.	Voiașan Aurel	1	"
Metăș Octavian	1	nesuf.(1)			
Miga Ioan	1	suficient	<i>S'au retras :</i>		
Milaciu Ioan	1	"	Bota Nistor		
Moldovan Cornel	1	"	Lăncrăjan Petru		

Cl. IV.

Dirigintele clasei: **Lucian Munteanu.**

Numele elevului	Purtarea	Nota generală	Numele elevului	Purtarea	Nota generală
Adam Petru	1	suficient	Muntean I. iun.	1	suficient
Anca Mircea	1	"	35 Muntean I. sen.	1	"
Andrea Pompeiu	1	bine	Muntean Romul	1	"
Anghel Traian	1	suficient	Muntean Simion	1	nesuf.(2)
5 Bădilă Traian	1	nesuf.(1)	Muștean Emil	1	nesuf.(1)
Bărbăntan Ioan	1	suficient	Nistor Sever	1	suficient
Benga Silviu	1	"	40 Nechifor Vasile	1	"
Bimbea Nicolae	1	nesuf.(1)	Oana Maxin	1	bine
Bucur Ioan	1	suficient	Ostfeld Gottfried	1	nesuf.(2)
10 Catilina Sergiu	1	"	Paștiu Petru	1	"
Ciugudean Cor.	1	"	Petrașcu Clem.	1	"
Coman Emil	2	f. bine	45 Puicon Ștefan	1	suficient
Crăciun Eugen	1	suficient	Pușcașiu Simion	1	suficient
Decei Alex.	2	nesuf.(2)	Rusu Aurel	1	"
15 Drâmbărean I.	2	"	Rusu Gheorghe	1	bine
Florea Mihailă	1	suficient	Stanciu Ioan	1	f. bine
Fulea Ioan	1	"	50 Șuster Emil	1	suficient
Groza Traian	1	"	Șuteiu Ioan	1	"
Handa Octavian	1	bine	Tănase Chirilă	1	"
20 Herlea Brutus	1	nesuf.(1)	Teci Samoilă	1	"
Herlea Ioan	1	suficient	Timariu Ioan	1	"
Ienășel Nicolae	1	"	55 Todoran Nicolae	1	"
Jorj Sabin	1	"	Totoian Traian	1	"
Laslo Nicolae	1	f. bine	Tripșa Laurențiu	1	"
25 Lupu Ioan	1	suficient	Tripșa Stelian	1	f. bine
Man Augustin	1	"	Truța Victor	1	bine
Măteiu Gh.	2	bine	60 Udrea Ioan	2	suficient
Miclea Andrei	1	"	Weinstein Alex.	1	f. bine
Mitrofan Liviu	1	suficient	Weinstein Des.	2	bine
30 Moldovan Ștefan	1	"	Vlad Ioan	1	suficient
Morariu Alex.	1	f. bine			
Morariu Gh.	1	suficient	<i>S'au retras :</i>		
Muntean Liviu	1	bine	Bitea Vasile		

Cl. V.

Dirigintele clasei: **Horia Teculescu.**

Numele elevului	Purtarea	Nota generală	Numele elevului	Purtarea	Nota generală
Aron Valer	1	suficient	Neguțiu Ioan	2	f. bine
Barbu Aurel	1	nesuf.(2)	Nestor Ioan	1	nesuf.
Barîțiu Gheorg.	1	bine	Ordean Ioan	1	suficient
Berbece Nicolae	1	suficient	Oțoi Victor	2	nesuf.(2)
5 Bogdan Teodosie	1	„	25 Pătrânjan Valer	1	rău
Bozdog Aurel	1	„	Popa Nicolae	1	nesuf.
Breaz Marian	1	„	Pușcaș Simion	1	rău
Bugner Ioan	1	nesuf.	Roșu Nicolae	1	nesuf.(1)
Câmpian Iacob	1	bine	Salcă Laurențiu	1	suficient
10 Crăciun Alex.	1	f. bine	30 Sasu Lucian	1	nesuf.(1)
Fătu Gheorghe	1	nesuf.(1)	Șarbu Mihail	1	suficient
Frâncu Sever	1	nesuf.(2)	Schön Herman	1	rău
Hagea Constant.	1	f. bine	Turdean C. Victor	1	f. bine
Halmaghi Seb.	1	suficient	Turean Nicolae	1	suficient
15 Irimieștu Coriol.	1	nesuf.(1)	35 Vintilă Traian	1	nesuf.(1)
Jurca Ioan	1	nesuf.			
Lupu Nicolae	1	f. bine			
Mif Petru	3	nesuf.(2)			
Miga Savu	1	bine			
20 Mitrofan Aurel	1	nesuf.(1)			

Cl. VI.

Dirigintele clasei: **Ludovic Sarvaş.**

Numele elevului	Purtarea	Nota generală	Numele elevului	Purtarea	Nota generală
Albu Ioan	1	suficient	Pop Aurel	1	bine
Anghel Flaviu	1	nesuf.(1)	Pop Ioan	1	"
Avram I. Zenoviu	1	suficient	25 Radu Dionisie	1	"
Băieşan Enea	1	"	Radu Ioan	1	nesuf.(2)
5 Bălaş Teodor	1	"	Radu Vasile	1	suficient
Bătăciu Ioan	1	nesuf.(1)	Rosenberg Vilh.	1	bine
Bleoca Victor	1	nesuf.(2)	Sava Ioan	1	"
Cacovean Sever	2	suficient	30 Şeuşan Gheorg.	1	nesuf.(1)
Cibu Emil	1	"	Stanciu Virgil	1	suficient
10 Ciugudean Ioan	1	"	Turean Ioan	1	"
Dombi Alex. rep.	2	"	Ţiţei Mihail	1	nesuf.
Drâmbărean Gh.	1	"	Ujvári Camil rep.	1	nesuf.(2)
Dumitrean Viorel	2	nesuf.(1)	35 Voişian Ioan	1	nesuf.
Goţia Achim	1	bine	Debu Vior. Vas.	1	bine
15 Iancu Partenie	1	nesuf.(1)	Dumitrescu Ioan	1	"
Ioanette Ioan	2	"			
Kövári Dezid.	1	bine			
Lucaciu Simion	1	nesuf.(2)	Bucur Nicolae		
Muntean F. Zeno	1	f. bine	Mazzuchi L. Al.		
20 Olariu Liviu rep.	1	nesuf.(1)	Millea Ioan		
Pătruţiu Dumit.	1	f. bine	Stoia Gheorghe		
Petrilla Emil	1	nesuf.(2)	5 Vasu Ioan		

Cl. VII.

Dirigintele clasei: **Virgil Cucuiu.**

Numele elevului	Purtarea	Nota generală	Numele elevului	Purtarea	Nota generală
Bârsan Ioan	1	nesuf.(1)	Morariu Gheorg.	1	f. bine
Boicean Gheorg.	2	nesuf.(2)	Pavel Gheorghe	1	nesuf.(2)
Bolca Vasile	2	nesuf.(2)	Pop Virgil	1	bine
Bucur Liviu	1	nesuf.(1)	15 Râşinariu Avram	1	f. bine
5 Costea Dumitru	1	suficient	Rusan Remus	2	nesuf.(1)
Crîşan Cornel	2	"	Sârbu Laurentiu	1	suficient
Dreghiciu Gh.	1	suficient	Volonciu Franc.	1	"
Iuonaş Traian	2	nesuf.(1)	Greceanu Ştefan	1	nesuf.(1)
Lupu Ioan	1	bine			
10 Mihailă Nicolae	1	nesuf.(1)	<i>S'au retras:</i>		
Moldovan Ştefan	1	suficient	Ijac Aurel		
			Roşu Romul		

Cl. VIII.

Dirigintele clasei: **Enea Zeflean.**

Numele elevului	Pondere	Nota generală	Numele elevului	Pondere	Nota generală
Aron Iosif	1	suficient	Stanciu Emil	1	suficient
Barbu Octavian	1	"	Stanciu Ioan	1	f. bine
Cioancă Nicolae	1	nesuf.(2)	Stâncel Simion	1	suficient
Cirlea Virgil	1	suficient	Todoruțiu Ioan	1	"
5 Coman Ioan	1	nesuf.(2)	25 Urzică Laurențiu	2	"
Crișan Nicolae	1	suficient	Vintilă Ioan	1	"
Daniil Ilie	1	bine	Vulcu Petru	1	"
David Nicolae	1	suficient	Ciobanu Dobre	1	bine
Gherman Vasilie	1	"	Cinchendea D.	1	"
10 Henegariu Liviu	1	bine	30 Căndea Nicolae	1	suficient
Laslo Vasilie	1	bine	Decei Aurel	1	f. bine
Mihălțan Simion	1	f. bine	Dragomir Dum.	1	suficient
Păcurar Ioan	1	suficient	Iuga Coriolan	1	bine
Pușcaș Marian	1	"	Măcelar Sextil	1	"
15 Radu Zaharie	1	"	35 Nicolae Aurel	1	f. bine
Rosenthal Sam.	1	bine	Păcurar Septim.	1	bine
Rusan Romul	1	suficient	Roșca Ioan	1	nesuf.(2)
Savu Ilie	1	"	Rosenstein L.		nesuf.
Savu Mateiu	1	"	Stancu-Marin V.		nesuf.(1)
20 Sârbu Nicolae	1	"			

Elevii particulari.

No. c.	Numele elevului	Clasa	Nota generală	No. c.	Numele elevului	Clasa	Nota generală
Sesiunea Februarie—Mai 1923 :				29	Barițiu Viorica	VI	suficient
1	Anghel Simion	I	suficient	30	Dumitrescu Petru	VI	nesuf. (1)
2	Besoiu Matei	I	nesuf. (2)	31	Pleșa Emil	VI	suficient
3	Cioce Trifan	I	nesuf. (1)	32	Pop Stela	VI	suficient
4	Tecău Nicolae	I	suficient	33	Stoia Gheorghe	VI	nesuf. (2)
5	Băloiu Dumitru	II	suficient	34	Zeicu Simion	VI	nesuf. (2)
6	Cornean Atanasie	II	suficient	35	Lăncrăjan Ioan	VII	bine
7	Bălu Nicolae	IV	suficient	36	Petrilla Sabin	VII	nesuf. (2)
8	Chirca Aurel	VI	nesufic.	Sesiunea Iunie—Septembrie 1923 :			
9	Econom Constant.	VI	suficient	1	Anghel Simion	II	suficient
10	Alexandrescu V.	VII	suficient	2	Tecău Nicolae	II	suficient
11	Mondoc Iosif	VII	suficient	3	Băloiu Dumitru	III	suficient
12	Pușcașiu Nichita	VII	nesuf. (2)	4	Cornean Atanasie	I	suficient
13	Maior Octavian	VI	nesuf. (1)	5	Bejan Gheorghe	IV	suficient
14	Nicolescu Nicol.	VII	nesuf. (2)	6	Bălu Nicolae	V	suficient
15	Ionită Ștefan	VIII	nesuf. (2)	7	Crișan Valer	V	nesufic.
16	Muntean Natalia	VIII	nesuf. (2)	8	Popoviciu Natalia	V	suficient
Sesiunea Februarie—Iunie 1923 :				9	Bucșia Vasile	VI	suficient
17	Fer Nicolae	II	nesuf. (3)	10	Ciugudean Ovidiu	VI	nesufic.
18	Fleșeriu Petre	I	nesuf. (3)	11	Copetti Emanoil	VI	nesuf. (2)
19	Georgescu Dum.	I	suficient	12	Pipoș Eugenia	VI	suficient
20	Trandafir Gheorg.	I	nesuf. (1)	13	Econom Const.	VII	suficient
21	Giura Nicolae	II	suficient	14	Pârvan Marian	VII	suficient
22	Voiculescu Gh.	III	bine	15	Pipoș Florica	VII	suficient
23	Oprîșor Simion	III	nesufic.	16	Roșu Romul	VII	suficient
24	Matei Emilia	IV	nesuf. (2)	17	Roșca Alexand.	VII	suficient
25	Dușa Eugen	V	nesuf. (1)	18	Alexandrescu V.	VIII	suficient
26	Enășel Gheorghe	V	nesuf. (2)	19	Man Isidor	III	nesufic.
27	Kipper Malvina	V	nesuf. (1)	20	Rusan Traian	IV	nesufic.
28	Stanciu Elena	V	nesuf. (1)	21	Nicola Marin	VI	nesufic.

XI. Statistica

elevilor reguțați dela liceul Mihai Viteazul din Alba Iulia
la sfârșitul anului școlar 1922/23.

I. Progresul în studii și purtare.

	C l a s a												Total
	IA	IB	IIA	IIB	IIIA	IIIB	IV	V	VI	VII	VIII		
S'au înscris	60	62	63	62	48	46	64	38	42	21	39	545	
S'au retras	5	10	—	—	—	2	1	3	5	2	—	28	
Au murit	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	
S'au clasificat la sfârșitul anului	55	51	63	62	48	44	63	35	37	19	39	516	
Au coresp. în total	32	28	36	31	25	26	53	18	23	10	34	316	
Au coresp. calc. în %	58%	55%	57%	50%	52%	60%	84%	51.4%	62%	52.7%	87.17%	60.83%	
Au corespuns cu foarte b.	3	—	2	4	—	3	6	5	2	2	4	31	
" " " bine	8	7	13	6	4	5	9	3	9	2	8	74	
" " " suficient	21	21	21	21	21	18	38	10	12	6	22	201	
n'au corespuns în total	23	23	27	31	23	18	10	17	14	9	5	200	
n'au corespuns calculat în %	42%	45%	43%	50%	48%	40%	16%	48.6%	38%	47.3%	12.73%	39.17%	
n'au corespuns din 1 studiu	10	4	13	8	5	3	4	7	7	6	1	68	
n'au corespuns din 2 studii	5	5	7	9	9	8	6	3	5	3	3	63	
n'au corespuns din mai multe	8	14	7	14	9	7	—	7	2	—	1	69	
Frecvența	1	36	27	61	38	22	41	43	28	36	6	376	
"	2	18	22	1	20	23	3	18	3	1	13	123	
"	3	1	2	1	4	2	—	4	—	—	—	14	
"	4	—	—	—	1	—	2	—	—	—	—	3	
Purtarea morală	1	46	49	61	56	47	42	56	31	33	14	473	
"	2	8	2	2	5	1	2	7	3	4	5	40	
"	3	1	—	—	1	—	—	—	1	—	—	3	
"	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Total	55	51	63	62	48	44	63	35	37	19	39	516	
II. După naționalitate.													
Români	55	45	62	58	45	43	60	34	35	18	37	492	
Maghiari	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	2	
Germani	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	2	
Evrei	—	5	—	3	3	1	3	1	2	—	2	20	
Total	55	51	63	62	48	44	63	35	37	19	39	516	

III. După confesiune.

	C l a s a										Suma totală	
	IA	IB	IIA	IIB	IIIA	IIIB	IV	V	VI	VII		VIII
Ortodoxi	34	24	28	37	28	19	38	19	19	12	29	287
Gr. cat.	21	19	33	21	17	24	22	15	16	6	8	202
Rom. cat.	—	2	1	—	—	—	—	—	—	1	—	4
Reform.	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Ev.	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	2
Izr.	—	5	—	2	3	1	3	1	2	—	2	20
Total	55	51	63	62	48	44	63	35	37	19	39	516

IV. După etate.

10 — 11	24	27	8	12	—	—	—	—	—	—	—	71
12 — 13	20	14	40	37	21	19	15	—	—	—	—	166
14 — 15	11	10	15	13	20	17	37	13	—	—	—	136
16 — 17	—	—	—	—	7	8	10	18	26	2	1	72
18 — 19	—	—	—	—	—	—	1	4	8	11	17	41
20 — 21	—	—	—	—	—	—	—	—	3	6	20	29
22 —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Total	55	51	63	62	48	44	63	35	37	19	39	516

V. După locuința părinților. Cluj

Din orașul Alba Iulia	12	15	9	19	12	11	16	6	12	3	6	121
Din județ	34	30	45	35	26	28	30	20	12	8	11	279
Din alte județe	9	6	9	8	10	5	17	9	13	8	22	116
Total	55	51	63	62	48	44	63	35	37	19	39	516

VI. După ocupațiunea părinților.

Proprietari și arendași de moși, exploratori	7	6	8	6	5	7	8	5	3	5	3	63
Agricultori și lucrători agricoli	21	37	29	36	27	20	31	13	10	7	14	245
Proprietari de case, rentieri, servitori pentru uzul casnic, industriași mici și mari și lucrători ind.	6	2	10	8	3	5	6	4	2	1	2	49
Negustori și slujbașii lor	2	2	3	4	5	—	2	2	1	—	3	24
Preoți	9	—	4	1	2	4	3	4	5	2	5	39
Invățători	6	—	7	2	2	3	3	1	5	1	3	33
Profesori	1	—	2	—	—	—	1	—	—	—	—	4
Oficanți publici, penzionari	2	3	—	3	2	5	6	5	5	3	4	38
Intelectuali cu oc. liberă adv., med., ing. etc.	1	—	—	—	—	—	2	—	3	—	1	7
Militari	—	1	—	2	2	—	—	1	3	—	—	9
Fără ocupațiune	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	4	5
Total	55	51	63	62	48	44	63	35	37	19	39	516

Statistica elevilor ordinari după starea familială.

Orfani de tată	8	6	8	11	7	1	2	3	4	2	5	57
Orfani de ambii părinți	2	3	2	—	—	1	—	1	—	—	—	9
Orfani de război	3	5	—	3	—	1	4	1	—	—	—	17
Total	13	14	10	14	7	3	6	5	4	2	5	83

XII. Tabloul

elevilor reușiți la examenul de corigență în luna Septembrie 1923.

Clasa IA.

Nr. cur.	Numele elevului	Nr. cur.	Numele elevului
1	Bucerzan Liviu	9	Neagoe Dumitru
2	Ciugudean Pamfil	10	Păcurar Alexandru
3	Heiuș Traian	11	Părău Horia
4	Herlea Vasilie	12	Radu Ioan
5	Mihălțan Gligore	13	Sălăgean Ioan
6	Muică Nicolae	14	Sintimbrian Teodor
7	Muntean Cornel	15	Turc Eugen
8	Muștean Pompei	16	Vlad Pavel

Clasa IB.

1	Coman Gheorghe	6	Holtiș Vasile
2	Curta Traian	7	Rusu Ioan
3	Muntean Ioan (jun.)	8	Samuel Iacob
4	Moga Augustin	9	Schächter Iosif
5	Negrea Mihailă	10	Totoian Nicolae

Clasa II A.

1	Albu Savu	10	Medriș Cornel
2	Bretoi Cornel	11	Muică Traian
3	Cibu Remus	12	Muntean Irimie
4	Fărcaș Alexe	13	Muntean Traian
5	Fleșer Ioan	14	Pleșa Augustin
6	Gavrilă Gheorghe	15	Preja Alexandru
7	Goța Ioan	16	Târt Iacob
8	Gușat Cornel	17	Totoian Cornel
9	Marcu Traian	18	Truța Ioan

Clasa IIB.

1	Armean Traian	9	Morar Eugen
2	Borza Lucian	10	Pisoi Ioan
3	Codău Ioan	11	Suciu Cornel
4	Constantinescu Eugen	12	Șara Ioan
5	Cristina Vasile	13	Tripșa Gheorghe
6	Florea Antoniu	14	Turcaș Avram
7	Florea Florian	15	Turcaș Sabin
8	Gânfălean Ioan	16	Urs Sabin

Clasa IIIA.

Nr. cur.	Numele elevului	Nr. cur.	Numele elevului
1	Abraham Avram	8	Paștiu Ioan
2	Bogdan Dumitru	9	Rafael Rudolf
3	Crișan Ioan	10	Rațiu Simion
4	Groza Gerasim	11	Santeiu Ioan
5	Herlea Ioan	12	Savu Luca
6	Istrate Aurel	13	Șerdean Nicolae
7	Istrate Oliviu Horea	14	Zdrenghea Avram

Clasa IIIB.

1	Anghel Iosif	8	Mărginean Remus
2	Babeș Ioan	9	Metేశ Octavian
3	Ciugudean Aurel	10	Olea Sabin
4	Dădici Ioan	11	Rubinstein Vasile
5	Dumitrean Domițian	12	Tândău Ioan
6	Jurca Nicolae	13	Udrea Ovidiu
7	Lăucrajan Ioan	14	Voişian Aurel

Clasa IV.

1	Bădilă Traian	6	Ostfeld Gottfried
2	Bimbea Nicolae	7	Paștiu Petru
3	Drâmbărean Ioan	8	Petrașcu Clemente
4	Herlea Brutus	9	Decei Alexandru
5	Muștean Emil		

Clasa V.

1	Barbu Aurel	6	Mitrofan Aurel
2	Fătu Gheorghe	7	Oțoiu Victor
3	Frâncu Sever	8	Roșu Nicolae
4	Irimieșiu Coriolan	9	Sasu Lucian
5	Mif Petru	10	Vintilă Traian

Clasa VI.

1	Anghel Flaviu	7	Lucaciu Simion
2	Bătăcui Ioan	8	Olariu Liviu
3	Bleoca Victor	9	Petrilla Emil
4	Dumitrean Viorel	10	Radu Ioan
5	Iancu Partenie	11	Șeușan Gheorghe
6	Ioanette Ioan	12	Ujvari Camil

Clasa VII.

Nr. cur.	Numele elevului	Nr. cur.	Numele elevului
1	Bârsan Ioan	6	Mihailă Nicolae
2	Boicean Gheorghe	7	Pavel Gheorghe
3	Bolca Vasile	8	Rusan Remus
4	Bucur Liviu	9	Grecean Ștefan
5	Iuonaș Traian		

Clasa VIII.

1	Cioancă Nicolae	3	Roșca Ioan
2	Coman Ioan	4	Stancu Marin Victor

Nu s'au prezentat la examenul de corigență.

1. Martin Emil clasa III b.
2. Muntean Simion clasa IV.
3. Herța Petru clasa II b.
4. Kochner Simion clasa I b.
5. Oprean Nicolae clasa I a.

Elevul Bărdaș Nicolae clasa II A. a fost declarat repetent.

Tabloul

elevilor particulari reușiți la examenul de corigență în sesiunea Sept.

Cl. I.	Besoi Matei	Cl. VI.	Chirca Aurel
	Cioce Trifan		Maior Octavian
	Fer Nicolae		Dumitrescu Petre
	Fleșeriu Petre		Stoia Georghe
	Trandafir Gheorghe		Zeicu Simion
Cl. IV.	Matei Emilia	Cl. VII.	Nicolescu Nicolae
Cl. V.	Dușa Eugen		Petrilla Sabin
	Enășel Gheorghe		Pușcașiu Nichita
	Kipper Malvina	Cl. VIII.	Ioniță Ștefan
	Stanciu Elena		Muntean Natalia

Inștiințare pentru anul viitor.

Inscrierile pentru anul școlar 1923/1924 se fac dela 1—14 Sept. Părinții, cari doresc să-și înscrie băieții la acest liceu, vor înainta Direcțiunii o petiție timbrată legal, după modelul următor:

Domnule Director,

Rog a înregistra pentru clasa . . . a liceului „Mihai Viteazul“ din Alba Iulia pe elevul născut la anul 19 . . luna . . . ziua . . . în comuna județul pentru care scop prezint actele alăturate:

1. Actul de naștere
2. Actul de vaccină
3. Certificatul ultimei clase
4. Cererea de dispensă de taxa de frecvență cu Certificatul de paupertate.

Mă oblig a mă supune tuturor îndatoririlor ce-mi impune regulamentul școlar.

părinte — corespondent

elev

Această petiție tipărită se afla la librăria „Ardealul“. Toți elevii sunt obligați să-și înainteze petițiile până la 15 Sept. Elevii lipsiți de mijloace, cari doresc să fie scutiți de taxa de frecvență, vor înainta o cerere de dispensă, împreună cu un certificat de paupertate.

În cl. I. se primesc copii, cari au certificatul de absolvire al cursului primar și au împlinit vârsta de 11 ani. Cei cari nu vor avea această vârstă, vor cere dispensă dela Direcțiune.

Examenele de primire se vor ține în 17 și 18 Sept.

Examenele particulare pentru sesiunea Sept. se țin la 17 Sept., ora 8 a. m. înscris, iar examenul oral la 20 Sept.

Examenele de corigență la o materie se vor ține la 18 Sept., la 2 și 3 materii la 19 Sept. Corigență la 3 materii nu pot face decât elevii din cl. I.

Toate examenele vor fi înscris și oral. Deschiderea festivă a anului școlar se face la 23 Sept., iar Luni 24 Sept. ora 8 dim. încep lecțiunile.

Taxele școlare stabilite de către Comitetul Școlar sunt: 300 lei pentru cursul inferior și 400 lei pentru cursul superior.

Cuprinsul.

	pagina
I.	
Serbătorirea zilei de 1 Decembrie 1918 de I. Sandu	3
În amintirea lui A. Bârseanu de I. Sandu	7
În amintirea eroilor căzuți pentru patrie de I. Sandu	11
Cuvinte rostite în onoarea inspectorului francez Ch. Le Téo de I. Sandu	14
Două lecțiuni la istoria Românilor de I. Sandu	16
Lecțiune metodică la l. latină de E. Zeflean	32
II.	
Cronica școlară	45
Distribuirea materiilor de învățământ	48
Activitatea extrascolară a profesorilor	48
Comitetul școlar	48
Bugetul anului școlar 1922/1923	49
Colecțiunea de șt. naturale de L. Munteanu	50
Raport despre starea muzeului istoric de V. Cucui	51
Excursiuni	53
Societatea de lectură „Gh. Coșbuc“	55
Examenle de absolvire	57
Situația elevilor la sfârșitul anului școlar 1922/1923	60
Statistica elevilor	71
Elevii corigenți	73
Înștiințare pentru anul viitor	76

Greșeli de tipar.

pagina

3	alineatul 1, rândul 2, în loc de „mănătirii“	să se cit. „mănăstirii“.
4	” 2 ” 4	” manăstire ” mănăstire.
5	” 3 ” 3	” înfloritoare ” înfloritoare.
9	” 3 ” 6	” nu ” un.
14	” 3 ” 4	” Allamands ” Allemands.
14	” 5 ” 4	” l'interêt ” l'intérêt.
18	” 4 ” 5	” poateà ” puteà.
20	” 5 ” 4	” urmași ” urmașii.
22	” nota 1	” Călugerul ” Călugărul.
23	” 2 ” 1	” ferecată ” ferecate.
23	” 2 ” 2	” le ” la.
24	” 1 ” 7	” se ” să.
28	” 5 ” 5	” frugment ” fragment.
31	” 1 ” 3	” Dichl ” Diehl.
33	” 3 ” 1	” se ” să.
36	” 3 ” 2	” prohibère ” prohibere.
40	” 1 ” 9	” nehotărită ” nehohărită.

